

Kiriku Elu

Eesti katoliiklaste häälekandja

11/1993

KATECHISMUS DER KATHOLISCHEN KIRCHE

OLDENBOURG
BENNO
PAULUSVERLAG
VERITAS

Selles numbris muuhulgas:

- ✎ Katoliku kiriku uus katekismus
- ✎ Katekismuse arengulugu läbi kiriku ajaloo
- ✎ Ilmikute apostolaadist Eesti oludes
- ✎ Katoliiklasena eesti ajal ja praeguses Kanadas
- ✎ Piiskopi karjasekiri adventiajaks ja jõuludeks

Kiriku Elu 11/93

Õesti katoliiklaste häälekandja

Ilmus jaanuarist 1933 kuni juulini 1940.
Uuesti ilmub alates oktoobrist 1989.

Kalender ja lugemised	2
Piiskopi veerg	3
- piiskop Justo Mullor García	
Kristlik kogudus, lootuste kogudus	4
(Karjasekiri adventiks ja jõuludeks)	
- piiskop Justo Mullor García	
Katekismuse ajalugu ja	6
katoliku kiriku uus katekismus	
- isa Rein Õunapuu, toimetaja	
Katekismuse ajalugu	12
(ajalooline ülevaade)	
Mõtisklusi üksinduses	14
- isa Thomas Merton	
Mul oli Kanadas kanala...	18
- meenutab Zina Ottokar	
Uskuda Kristusesse	20
- isa Mieczyslaw Malinski	
Uudiseid katoliiklikust maailmast	24

*Esikaanel: Katoliku Kiriku Katekismuse (nn "Uue katekismuse") saksakeelse tõlke tiitelleht.
Vt artikleid lk. 12 - 13 ja 6 - 11.*

"Kiriku Elu" nr 11(139) 1993. Katoliku kiriku väljaanne.
Ilmub 12 numbrit aastas, vahelduva sagedusega.
Toimetaja preester Rein Õunapuu.
Toimetuse aadress: Vene tn 18 EE-0001 TALLINN
telefon (372-2) 446367

Trükitöö: AS Terbo Ltd., Rävåla pst. 8 TALLINN

Kalender ja lugemised

DETSEMBER

- k 1. Js 25,6-10a; Ps 23; Mt 15,29-37
n 2. Js 26,1-6; Ps 118; Mt 7,21-24-27
r 3. Js 29,17-24; Ps 27; Mt 9,27-31
Francisco Xavier, preester. Mälestuspäev.
l 4. Js 30,19-21.23-26; Ps 147; Mt 9,35-10,1.5.6-8
Johannes Damaskusest, preester ja kiriku doktor.
P 5. Adventiaja II pühapäev.
Js 40,1-5.9-11; Ps 85; 2Pe 3,8-14; Mk 1,1-8
e 6. Js 35,1-10; Ps 85; Lk 5,17-26 Nicolaus, piiskop.
t 7. Js 40,1-11; Ps 96; Mt 18,12-14 Ambrosius,
piiskop ja kiriku doktor. Mälestuspäev.
k 8. **PÜHIMA NEITSI MAARJA PÄRISPATUTA SAA-
MISE SUURPÜHA. TARTU KIRIKU TEMPLIPÜHA.**
1Mo 3,9-15; Ps 98; Ef 1,3-6.11-12; Lk 1,26-38
n 9. Js 41,13-20; Ps 145; Mt 11,11-15
r 10. Js 48,17-19; Ps 1; Mt 11,16-19
l 11. Si 48,1-4.9-11; Ps 80; Mt 17,10-13
Damasus I, paavst.
P 12. Adventiaja III pühapäev. Js 61,1-2a. 10-11;
Ps Lk 1,46-54; 1Te 5,16-24; Jh 1,6-8.19-28
(Jeanne Françoise de Chantal, pühendunu).
e 13. 4Mo 24,2-7.15-17a; Ps 25; Mt 21,23-27
Lucia, neitsi ja märter. Mälestuspäev.
t 14. Sf 3,1-2.9-13; Ps 34; Mt 21,28-32 Juan de la
Cruz, preester ja kiriku doktor. Mälestuspäev.
k 15. Js 45,6b-8.18.21b-26; Ps 85; Lk 7,19-23
n 16. Js 54,1-10; Ps 30; Lk 7,24-30
r 17. 1Mo 49,2.8-10; Ps 72; Mt 1,1-17
l 18. Jr 23,5-8; Ps 72; Mt 1,18-24
P 19. Adventiaja IV pühapäev. 2Sa 7,1-5.8b-12.
14a.16; Ps 89; Ro 16,25-27; Lk 1,26-38
e 20. Js 7,10-14; Ps 24; Lk 1,26-38
t 21. Ül 2,8-14; Ps 33; Lk 1,39-45
Petrus Canisius, preester ja kiriku doktor.
k 22. 1 Sa 1,24.28; Ps Sm 2,4-7; Lk 1,46-56
n 23. Mi 3,1-4.4,5-6; Ps 25; Lk 1,57-66
Johannes Ketyst, preester.
r 24. **JÕULUÕHTU.** Js 62,1-5; Ps 89; Ap 13,16-17.22-
25; Mt 1,1-25; Oõmissal: Js 9,1-3.5-6; Ps 96;
Tt 2,11-14; Lk 2,1-14
l 25. JÕULUD, KRISTUSE SÜNNIPÄEV. SUURPÜHA.
Js 52,7-10; Ps 98; He 1,1-6; Jh 1,1-18
P 26. PÜHA PEREKONNA SUURPÜHA. Si 3,3-7.14-
17a; Ps 128; Ki 3,12-21; Mt 2,13-15.19-23
(ESIKMÄRTER STEFANUS. KIRIKUPÜHA)
e 27. **APOSTEL JA EVANGELIST JOHANNES. KIRIKU-
PÜHA.** 1Jh 1,1-4; Ps 97; Jh 20,2-8
t 28. **SÜÜTALASTEPÄEV. KIRIKUPÜHA.** 1Jh 1,5-2,2;
Ps 124; Mt 2,13-18
k 29. 1Jh 2,3-11; Ps 96; Lk 2,22-35
Thomas Becket, piiskop ja märter.
n 30. 1Jh 2,12-17; Ps 96; Lk 2,36-40
r 31. 1Jh 2,18-21; Ps 96; Jh 1,1.13 Silvester I, paavst.

Püha Aujärje esindus Baltikumis

Eesti apostellik administraator
Ülempiiskop Justo Mullor García
sekretär Isa Mario Cassari
Antakalnio 3, 2065 VILNIUS, Lietuva
telefon 8-0122-740066

Tallinna Peeter-Pauli kogudus**Vene tn 18; 0001 TALLINN****telefon (22) 44 63 67**

Isa Rein Öunapuu

- P 10.00 poolakeelne missa
11.30 eestikeelne missa
T 18.00 ladinakeelne missa
K 9.00 ladinakeelne missa
N 17.00 poolakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
R 9.00 ladinakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
L 9.00 ladinakeelne missa
18.00 ladinakeelne laudav missa
Iga kuu 1. laup. leedukeelne missa 17.00

Pärnu: Pühapäeviti kell 16.00 missa
Pärnu Eliisabeti (Iut.) kiriku kabelis

Tartu p. Neelisi Maarja kogudus**Veski tn 3; 2400 TARTU****telefon (234) 34 235**kogudusepreester Isa Väino Niitvägi
vilkaar Isa Zbigniew Pliat

- P 9.30 poolakeelne missa
11.00 eestikeelne missa
E 8.00 eestikeelne missa
18.00 vesper ja roospärg
T 18.00 eestikeelne missa
Kolmapäevast Reedeni:
8.00 eestikeelne missa
18.00 vesper ja roospärg
L 18.00 ladinakeelne missa

Vaiga: Pühapäeviti kell 15.00 missa
Vaiga Jaani (Iut.) kiriku käärkambris

Ahtme katoliku kogudus**Sõpruse tn 82; 2020 AHTME****telefon (233) 34 003**

Isa Augustinus Loska OFM

- P 10.00 poolakeelsed tunnipalved
11.00 poolakeelne missa
Esmaspäevast Reedeni:
15.30 poolakeelne roospärg
16.00 poolakeelne missa
L 14.00 laste usuõpetuse tund
15.00 venekeelne missa

Narva: Pühapäeviti kell 14.15 missa
Iuterlikus kabel-kirikus Kreenholmi 22

Tegeva armastuse saadikud**Endla 33-10, 0001 TALLINN****telefon (22) 45 15 06**

Ülemõde Stanislette

- K ja R 7.00 missa
P, E, K, R 18.00 adoratsioon
T, N, L 7.00 adoratsioon

Missale ja adoratsioonidele on kõik tereühud!

Piiskopi veerg ...

Armsad vennad ja õed,

see on minu esimene läkitus teile pärast paavsti külaskäiku. Kui Johannes Paulus II oli naasnud Rooma, tegin ma paar nädalat hiljem otsuse pisut puhata ja leida koht, mis võimaldaks rahu, vaikust ja palveelu pärast niisugust ajaloolist sündmust. Seda kõike pakkus Püha Maa, kus mind igal hetkel saatsid meenutused paavstist ja teist.

Ma palusin tema ja teie eest, pühitsedes Euharistiat kuulsates Maarja kuulutamise ja Jeesuse sünni grottides, Getsemani aias, Ristiteel, Pühal Haulal, Tabori ja Öndsuste mäel, Abou Gosh'i benediktiinikloostri (võibolla Kristuse aegne Emmaus), kus veetsin neli päeva palves ja rekolektsioonis. Seal alustasingi oma karjasekirja, mis peaks jõudma teieni enne Jõulupühi, pärast minu kohtumist kõikide preestritega, kes alaliselt Eestis töötavad.

Paavsti viibimine meie keskel jääb kindlasti ajalooliseks kuupäevaks. Aga see peab ka saama meie kristliku elu uueks lähteks. Me peame kõik uue jõuga võtma enda kanda oma kohustused ja õigused Kiriku sees. Teades, et meid on vähe, ütles Johannes Paulus II külaskäigul Tallinna koguduse kirikusse nõnda: "Mu armsad, täna te olete ainult väike sädemeke, kuid Jumala armust võite teiegi saada põlevaks tõrvikuks, mis toob evangeeliumi valguse ja soojuse teie armastuses ja sõpruses üksteise vastu kõigi teie rahvuskaslasteni."

Kogu meie elu - kõikide, preestrite ja ilmikute elu - peaks leidma sihi selles perspektiivis: elada üha rohkem usus, mida meile jagab Kirik, nii et usu viljad ilmneksid järjest rohkem meie kogudustes, katoliiklaste peredes ja ühiskonnas, kus me elame.

Elada usus tähendab muu hulgas:

- õppida usku paremini tundma Evangeeliumi ja Kiriku Õpetuse kaudu;
- seada usk esikohale nende väärtuste seas, mis juhivad meid elus, nii et mõeldes või toimides käiks usk enne moodi, instinkte, iseloomu, ühiskondlikke tavasid, massiteabe poolt tehtud propagandat;
- palvetada, et Jumal tuleks meie argilellu, ning et kõik meie elu- ja tööplaanid küpseksid Tema isalikus ligiolekus;
- pidada sakramente, eriti Armulauda ja Pihisakramenti kõige selle mootoriks, mida me mõtleme ja teeme;

Nädal tagasi, enne Roomast Vilniusse tulekut kohtusin ma uuesti paavstiga. Visiit Baltimaadesse on tal elavalt meeles. Johannes Paulus II meenutas üldist külaliskahket õhkkonda Tallinna linnas, sooja vastuvõttu Vabariigi Presidendi ja teiste ametivõimude poolt, perekondlikku atmosfääri, mis õhkus meie kogudusekirikust, südamlitku ja vennalitku oikumeeniatunnet, mida ta tundis Niguliste kirikus, ja eriti Pühima Armulaudasakramendi pühitsemist Vanalinnas, Raekoja Platsil, mis väljendas kõige ilmekamalt lootust tulevikku.

Paavst tervitab teid ja õnnistab veelkord kõiki. Ja mina teen seda koos temaga.

+ Justo Mullor García

20. 11. 1993

Kristlik kogudus, lootuste kogudus

Karjasekiri adventiajaks ja jõuludeks 1993

Kallid vennad ristimises ja vaimulikuametis!

1. Alustan selle kirja kirjutamist Jeruusalemmas. Tulin siia palverändurina, et näha Püha Maad, kus Kristus rändas ringi Evangeeliumi jutlustades ning ihu- ja hingehädasid ravides. Kannan endas elavana mälestust nendest hetkedest, mil me olime koos Johannes Paulus II ümber tema hiljutise külaskäigu ajal.

Oma palvetes Naatsaretis ja Petlemas, Ketsemanis ja Pühal Haul, Öndsuste ja Tabori mäel palusin ma, et nii sõnad, mida me kuulsime paavsti huultelt, kui ka tema isiku eeskujuna inimesena, kes palvetab ja mõtleb enne teistele kui endale, kannaks igati meid vaimuliku vilja.

Kirjutades seda praegu Teile kui oma perekonnale, usaldan ma teile oma mõtted ja lootused, mis on seotud paavsti visiidiga Tallinna ja minu reisiga Pühale Maale.

2. Oma viibimisega Tallinnas viis Johannes Paulus II Eesti maailma ja Kiriku aega. Kristluse kolmanda aastatuhande künnisel on avanev maailm üha enam vastastikkuses sõltuvuses ja Katoliku kirik püüab olla sellise usu kandja, mis oleks kirkam, tõelisem ja kõitvam. Maailm ja kirik, kaasa arvatud teiste konfessioonide kristlased, näevad paavstis inimkonna ja kiriku lootuste kehastust.

Lootuste, mis on:

- lootus kasvavast vennalikkusest rahvaste ja sotsiaalsete klasside vahel, mis võimaldaks areneda siiral religioosel elul, pidurdaks egoismi ja hoogustaks heldust: see on "nende lootus, kes usuvad Evangeeliumi";
- lootus, et teaduse progress muutuks progressiks - ja mitte regressiks - ka moraali alal: see on "nende lootus, kes usuvad inimlikku tarkust";
- lootus, et maailma rikkused jaotuksid õiglaselt, ning süütult nälga ja viletsust kannatavad hulgad ei peaks enam kannatama, mis piiraks poliitilist vägivalda ja sõjalisi konflikte juhtivat hullu loogikat: see on "nende lootus, kes usuvad õiglusesse";
- lootus, et peale sajandeid kestnud vastuolusid ja lõhenemist võiks maailm uskuda, et kristlased oskavad leida oma algse ühtsuse: see on "nende lootus, kes usuvad oikumeeniat".

3. Need neli lootust, mis on esile tõstetud Vatikani II kirikukogul ja samuti praeguse paavsti rännakutel maailmas, peavad saama kindla koha ka Eestis.

Kaugel maailma metropolidest on meie katoliku kogukond otsinud ja otsib ka tulevikus võimalusi muuta ennast tugevamaks, et olla nende lootuste kandjaks.

Olles pärit erinevatest keskkondadest, püüdlevad kõik Kiriku tasandil ühe suure lootuse poole: lootuse, et võiks näha iga kristlase isiklikku edasiminekut Evangeeliumi kogemuses nii, et see võimaldab inimkonnal edasi minna inimlikkuses ja ühiskonnal õigluses ning rahus.

Keegi on kord öelnud: "Sõjad sünnivad kaugetes ja tundmatutes külakoolides, kus lapsed õpivad üksteises nägema vaenlasi, mitte vendi." Selline mõõtmelt väike maa nagu meie maa võib, vastupidi, saada mõistlikkuse, vennalikkuse ja kooselu kooliks. Tõepoolest, mida rohkem üks maa sarnaneb oma mõõtmelt perekonnaga, seda suurem on võimalus, et tema kodanikud võivad omavahel suhelda kui vennad. Seepärast tuleb kuulata paavsti sõnu sooviga viia ellu tema õpetusi, kohaldades neid alati vastavalt vajadustele, selleks et saavutada õnne maa peal, austada Jumalat ja teenida oma ligimest. "Täna te olete väike sädemeke," ütles Johannes Paulus II, mõeldes meie väikesele arvule, "homme võite olla põlev tõrvik, mis toob Evangeeliumi valguse ja soojuse teie armastuses ja sõpruses üksteise vastu kõigi teie rahvuskaslasteni." (Peeter-Pauli kirikus Tallinnas).

Teie piiskopina ja Baltimaade nuntsiusena, olles sellel Pühal Maal, kus Jeesus kutsus üles oma jüngreid olema "valguseks maale ja maailmale" (Mt 4, 14) soovin ma mõelda nii, et igati meid võib saada:

- Evangeeliumi lootuse edasiviija. Peab oskama andestada, kui see on vajalik, armastada ja austada ligimest, olla tolerantne, avatud teistele ja nende probleemidele. Mõeldes neile sisemistele ja välistele vajadustele, mis on meie kogukonnal, ütles paavst: "Võtke üksteist vastu aval ja abivalmis hingega, olge avatud ühiskonna suhtes, olge arengu ja progressi algatajateks." (jutlus Raekoja platsil). Ühiskonnas eeskujuks olemist mainib paavst ka teiste väga kujundlike sõnadega. "Kristuse elavat kohalolekut (mõeldes teie igapäevast käitumist) võib tunda iga inimene, kelle te olete vastu võtnud, ja suheldes teiega võib ta tunnetada, kuidas Kristuse nimel toimides olete te kui Temaga seotud elav liige". Ükski kristlane ei või jätta tähelepanuta oma ligimest ega kogukonda, mille liige ta on.
- inimõistusele põhineva lootuse kandja. Osates arendada tõelisi väärtusi selles traditsioonis, millest on inspireeritud kristlik ja euroopalik kultuur, mis asetab inimisiksuse teaduse ja progressi keskpunktiks, mitte ei tee inimesest teaduse ja progressi orja. Veelkord soovides meile õnne selle vabaduse puhul, mis on asendanud mitte väga ammu Eestis valitsenud survepoliitikat, meenutas paavst: "...inimkonna tsivilisatsiooni, kristliku, demokraatliku, euroopaliku kultuuri aluseks on inimõigused,

aga ka rahvaste õigused. " (mõtisklused peale Missat Raekoja platsil). Rohkem kui poliitiline eesmärk, on inimõigused, nii individuaalsed kui kollektiivsed, tarkuse kõrgeimaks väljendusvormiks. Kui me tahame olla austatud teiste poolt, siis peame me ka ise teisi austama. Sellel põhineb igapäevane rahu perekonnas, kogukonnas, linnas, riigis.

- sotsiaalse lootuse kandja: õppides elama õigluse järgi nii isiklikus kui ka ühiskondlikus elus. Oma Eestisse saabumise eelõhtul, pöördudes Riias kultuuritegelaste poole, rõhutas Johannes Paulus II kiriku sotsiaalse doktriini tähtsust, öeldes: "Jumalariigi saabumine /.../ on kindlasti eshatoloogiline ja trantsendentaalne dimensioon, kuid kohustab meid ka maailma üles ehitades lähema Jumalast." (kõne Riia Ülikoolis). Peale selle, et palvetada ja osa saada sakramentidest, peab kristlane end tundma ühiskonnas Evangeeliumi õiglusidee kandjana.

- oikumeenilise lootuse kandja. See sünnib ja kasvab ühises palvuses, vennalikus sõpruses erinevatest konfessioonidest kristlaste vahel. Tallinnas ei tohi keegi unustada seda, mida paavst ütles Niguliste kirikus, kus ta, rääkides lõhest kristlaste hulgas, rõhutas: "Meie Lunastaja ja Päästja Jeesuse armastus, mis on ühine meile kõigile, juhivad meid kõiki ühise Evangeeliumitõe kuulutamise suunas Jumala, Kristuse ja Kiriku kohta." Paavst viitas ka teele, mis viib kirikute taasleitud ühtsusele: "On tähtis, et iga kristlase elu üha rohkem läheneks oma olemuselt Kristuse elule. Veendunud isikliku ja kogukondliku pühaduse otsingud on need, mis on oikumeeniale juhtiva põhimõtte aluseks."

4. Johannes Paulus II pastoraalne visiit Baltimaades ja Eestis on tõukejõuks uutele lootustele kiriku ja ühiskonna elus.

Mis puutub meie katoliku kogukonda, siis selleks, et üleval hoida seda dünaamikat, mis oli seotud Peetruse järglase visiidiga, tuleks meil:

- anda kõigi, ka kõigi kristlastest vendade käsutusse niipea kui võimalik eestikeelne tõlge - mis on juba töös - Katoliku kiriku katekismusest. Jumala Sõna, mis on kogu Kiriku aluseks koos paavsti sõnadega, ja eriti need sõnad, mida me kuulsime Tallinnas, on kingitus ja kannustus meile püüda parandada oma kristlaseks olemise viise.

- vastu võtta vendi religioossetest kongregatsioonidest ja kiriklikest liikumistest, kes on tulnud meie juurde teenimise vaimus. "Tänu nende pastoraalsele kogemusele," nagu ütles Püha Isa oma jutluses Raekoja platsil, "võivad nad teid aidata tundma õppida ja hinnata neid võimalusi, mida on tänapäeval Kirikule avanud Vatikani II kirikukogu". Ema Teresa õdedele ja Opus Dei esindajatele, kes saabusid eelmisel aastal, lisanduvad nüüd püha Birgitta õed, kes pärast sajanditepikkust eemalolekut pöörduvad tagasi Tallinna. Ma palun teid neid vastu võtta kui järjekordset Issanda kingitust meie kirikule.

- suurendada kohalike vaimulike efektiivsust. Peale isa Reinu ja isa Väino on nüüd ka isa Augustyn Loska

Kohtla-Järvel ja isa Zbigniew Pilat Tartus. Hindan nende siinviibimist kui neid lähendanud kongregatsioonide, vastavalt frantsiskaanide ja mariaanide, kingitust paavsti visiidile puhul. Ma tänan neid kogu südamest, samuti nagu isa Guy Barbier'd ja isa Manuel Pradot, kes juba kaua tulevad regulaarselt Helsingist Tallinna. Lootustandvad on ka kolm preestrikutseks valmistuvat eestimaalast.

- luua kõikides kogudustes pastoraalnõukogud, kuhu valida koguduse liikmeid ja koguduse vaimulik. See võiks kaasa aidata pastoraalsete probleemide lahendamisel ja samuti vaimulikke nende töös abistada. On tähtis, et me kõik tunneks oma osalust, seda, et meie kõik oleme kirik, oleme kutsutud apostolaadile ja pühadusele. Passiivsest ilmikust, kes võtab vastu õpetusi ja sakramente, peab ka Eesti Apostellik Administratuuris saama aktiivne evangeliseerija ja kiriku vastutuse kandja. "Kogudustes," meenutas paavst meie keskel, "on innustavaks eeskujuks ühine apostolaat, kus kujuneb välja ilmikute ja vaimulike kutsumuste ja missioonide solidaarsus." (jutlusest Raekoja platsil).

5. Kuigi need juhised tunduvad tagasihoidlikena, on nad sedavõrd konkreetsed, kättesaadavad ja igatühe võimete piires teostatavad, et võivad tugevdada meie kogukonna harmoonia suurenemist. Sellest, kuidas need eesmärgid ellu viia, sõltub suure osas ka see dünaamika, mis ühel päeval peab viima Eesti Apostelliku Administratuuri täielikult autonoomseks kiriklikuks üksuseks. Olen teile sellest korduvalt rääkinud ja teen seda veelkord, nüüd peale minu käiku Jeruusalemma, kus sündis kirik, mis nagu väike seeme levis üle kogu maailma. Minu samaaegne mandaat apostelliku administraatorina ja paavsti esindajana on ajutine. Nagu teie, nii ka mina ootan, et leitaks praegusest stabiilsemad vormid. Püüan omalt poolt kaasa aidata nende otsingul sellega, et aitan tugevdada kristlikku elu, mis on rajatud usu ja katoliikliku õpetuse paremale tundmisele, sakramentide laiemale ja teadlikumale vastuvõtmisele, kõikide kaasahaaramisele koguduste toimingutesse, uute apostolaadivormide toomist Eestisse. Niisugused oleksid eeldused suure sihi saavutamiseks. Täna kõiki, kes jagavad minuga neid tundeid ja lootusi, mis sellest tulenevad.

Naatsaretis, Petlemas, Pühal Öhtusöömaaja ja Neli-pühi paikades, mis meenutavad Maarja ligiolu oma Poja kõrval ja sündiva kiriku juures, palusin ma kiriku Ema Eestis oleva katoliku kogukonna eest, kelle hulgas on ka mujalt pärit inimesi. Nagu Galilea Kaanas on Maarja see, kes meie vaimsed ja materiaalsed soovid Jeesusele esitab. Tema võib aidata meid, et muuta meie vaesust rikkuseks kiriku elus.

Saadan kogu südamest kõikidele oma sõbraliku õnnistuse, soovides igale katoliku kodukoldele Eestis jõulurõõmu ja lootusi sellise tõelise armastuse õhkkonnas, nagu see oli Petlemas.

+ Justo Mullor García

Katekismuse ajalugu ja katoliku kiriku uus katekismus

ehk miks isa Rein ei salli ilmikapostleid

Moto: "Both sides of the story..."
(Phil Collins, 1993)

Ilmikute teoloogiline apostolaat Eesti moodi

Ma jutustan teile loo seitsmest* hea tahtega lambukesest ja suurest kurjast preestrist.

Ükskord ammu hallil ajal...

Peaaegu täpselt neli aastat tagasi, 1989. aasta lõpupoole esines rühm aktiivseid ilmikuid Tallinna kogudusest initsiatiiviga hakata taas välja andma enne Teist maailmasõda ilmunud katoliiklaste häälekandjat "Kiriku Elu". Idee iseenesest oli väga tore, ja tookordsete poliitiliste oludega arvestades isegi teatud määral julgustõudev.

Kahjuks aga ilmnes, et kuigi ihu oli sel rühmal valmis, osutus vaim nõdraks; ühelgi entusiastil ei olnud teoloogilist haridust - ega muidugi saanudki tol ajal olla. Viis esimest lehenumbrit tehti valmis: ilma kontseptsiooni ja sisuta, tõlke- ja korrektuurikvaliteedita. Tase meenutas pioneerilaagri laualehte.

Põhjused, millest ma siiani päriselt aru ei saa, oli mind taasilmuva

"Kiriku Elu" toimetajaks kutsutud, kuid enne äratrükimist toodi mulle näha ainult ühte lehte - ja seitsme lambukesest poolt vaadatuna tehti tõesti õigesti, sest ma ei oleks mingil juhul ühtegi numbrit heaks kiitnud. Iga kord uued kokkulepped, uued lubadused - ja järjekordne "üllatuslaualeht"... Ja siis ütles suur kuri preester lambukestele (lugeda hästi jämeda häälega): "Poisid, niisugust *burdaad* avaldate te katoliku kiriku nimel ainult üle minu laiba!".

Ja rohkem polnudki vaja selleks, et saaks valmis taas üks lugulaul eeposest "Isa Rein ei salli ilmikuid ja on üldse kole autoritaame". Lambukeste auks tuleb küll öelda, et nad said tegelikult ise ka aru oma kompetentsi ja ette võetud üleande suuruste mittevastavusest.

"Ühe armastuse loo" lugu ehk "Suvel Valgemetsas ja Kablis"

Mõnele inimesele tundub, et oma arvamuse avaldamine teoloogia kohta ongi teoloogia. Võibolla et isegi on, aga üldjuhul mitte nii hea teoloogia, et seda vääraks teistele ette kanda.

Mis juhtub siis, kui teoloogilise hariduse ja mõtlemisharjumuseta inimene üritab kommenteerida haritud teoloogi poolt räägitut, seda

võime mõista, analüüsid alljärgnevat "Kiriku Elule" tulnud kaastööd isa Christoph Wrembeki Kablis peetud loengusarja kohta.

Pean kohe ütleva, et kirjutise tase ei vasta meie lehes tavaliselt avaldatavale ei sisuliselt ega keeleliselt. Teen siinkohal erandi sellepärast, et sama autor saatis aasta tagasi täpselt samasuguse ülevaate analoogsest üritusest, fantaasiarikka pealkirja all "Suvel Valgemetsas"; hiljem oli ta sellest, et tema oopust ära ei trükitud, ütlesin... mmm... "aktiivselt shokeeritud" oleks ehk õige väljend. Tänavuaastasesse, põhjendamatult pretensioonika pealkirjaga artiklisse on põimitud mitmeid õelusi - ilmselt lootuses, et siis ei julgeta seda avaldamata jätta. Niisuguse kulunud võttega küll tavaliselt ei püüa toimetajaid, kes muretsevad oma lehe püsimise eest teatud tasemel; seekord saab kirjutaja siiski oma tahtmise, kuid seda hoopiski toimetajapoolsetel pedagoogilistel eesmärkidel.

"Ühe armastuse lugu", referatiivne esse

Pärnumaal Kablis toimus 18.-21. juulini 1993. a. eesti katoliiklaste "suveülikool". Ürituse initsiaator oli preester Christoph Wrembek SJ Saksamaalt, Eesti poolt aitasid nõu ja jõuga Tallinna ja Tartu koguduste liikmed (Ülle Heinsalu, Meeli Lokk, Tiit

* arv viitab ainult tuntud mulnasjutule, mitte konkreetsetele inimestele - tolm.

Relve, Reet Weidebaum - et nimetada vaid mõnesid). Suvine kohtumine isa Christophiga oli juba teistkordne: suvel 1992 toimus analoogne ettevõtmine Põlvamaal Valgemetsas ning sellest ilmus üsna emotsionaalne pealevaade "Kiriku Elus" (nr 8&9/92).

Ükski liikumine pole ideaalselt ühel meelel kõikide nähtuste suhtes tema sees. Selles pole midagi üllatavat või taunitavat. See on elu loomulik kulg ning ainult seetõttu on võimalik areng. Erand ei ole ka katoliku kirik. Kirik Peruus erineb katoliku kirikust Tshehhis, meis mõlemis on omakorda erinevusi Eesti katoliku kirikust. Me kõik oleme seotud oma aja ja kohaga, miks peaks siis meie kirik olema kuldne kantpea keset Jumala enese poolt kavandatud arengut.

Kabli-kooli suur teema oli "Sissejuhatust uude katekismusesse". Nimelt on ilmunud uus katekismus, mille saksakeelne tõlge vaatluse all oligi. Katekismus - nii see kui ka eelnevad - sisaldab vastuseid meie usu kohta, püüab avada katoliku usu põhialuseid. Nuntsius Justo Mullor García oli palunud preester Christoph Wrembekil aidata uue katekismuse sisu meie maal lahti mõtestada.

Kõik, mis areneb, muutub ja liigub, tekitab küsimusi ja tahab neile ka vastuseid. Vaatlemegi nüüd, kuidas ja mida isa Christophi meile teada andis.

Nii kurvastav kui see ka pole, kardavad paljud inimesed katoliku usu raames esitada küsimusi: iseendalegi eelkõige. Nagu võiks see kõigutada kiriku alustugesid. Paraku viitab see hoopis nõrgale arusaamisele usu sügavamast olemusest. Püüdes aga vastata iseendale ja eriti neile, kes nagunii vabalt ja julgelt küsivad kõike väljaspool kiriku ringkondi, tugevdame me ainult teadmisi ja seeläbi ka oma usku.

Meie usk on ju ometigi tee. Muidugi võib liikumine ajuti tekitada ebakindlust, kuid see ei saa olla põhjus peatumiseks. Katoliiklikus traditsioonis on alati olnud dispuute ning see on loomulik Jumala sügava tõe juures, mida me tõlgendame läbi oma mõistmise ja teadmiste. Kirikuloost on teada, et mingi tõe selgitamine on olnud sadu aastaid kestnud protsess.

* **Usust.** Katekismus annab küllalt keerulisi formuleeringuid mitmete oluliste mõistete kohta ning need vajavad lahtirääkimist. Näit. sõna "usk".

Usu arengulugu võib vaadelda läbi apostlite arengu, püüdes eristada etappe nende arusaamisel maailmast ja Jeesusest. On üldteada, kui raske oli jüngeritel mõista, et Jeesus polnud poliitiline messias, uue liisraeli riigi rajaja. Jeesuse surmaga toimus nende senise maailmavaate täielik kokkuvõtte. Alles Jeesuse ülestõusmise ja taevaminemise järel hakkasid nad toimunut õigesti mõistma. Sellest mõistmisest kasvas suur rõõm ja kokkukuuluvuse tunne. Seda

rõõmusõnumit kandsid nad laiali teistesse paikadesse - nagu tuul kannab seemneid - ja sel pole lõppu...

* **Ilmutusest.** Vajadus Jumala järele on inimesele südamesse kirjutatud. Seega peab piiratud ja lõplikus inimeses olema miski, mis läbi ta suudab tunnetada piiratud ja lõpmatut Jumalat. Jumal ise on meisse pannud selle otsimise lõpmatuse järele.

Jumala ilmutuse keskpunkt on Tema armastus. Armastus tahab end alati avaldada - ka Jumal on end läbi ajaloo alati ja kõikidele ilmutanud. Probleem on muidugi inimeses, kes tõlgitseb seda läbi oma arusaamade ja ettekujutuste. Võiks öelda, et Jumal on proovinud väsimatult end inimestele teada anda, et nad mõistaksid Teda nii, nagu Ta tööpoolest on (näited Aabrahamist, Moosesest, jne). Nii on Jumal läinud edasi kuni Jeesuse Kristuseni - ja kaugemale tõesti minna ei saa.

Nüüd on meie kord vastata, öelda oma "jah" sõna.

* **Pühakirjast.** Pühakirja erinevad raamatud on erinevate inimeste poolt kirja pandud. Seetõttu peame lugedes arvestama tolaegset mõtte- ja kõneviisi, uurima, mida kasutatud sõnad ja väljendid tollel ajal tähendasid. Jumalast inspireeritud prohvetidki olid oma aja lapsed. Mitmed tolle aja kirjatundjad on on kõnelenud kaunis ja poeetilises keeles. Pühakiri on ikkagi Jumala sõna inimese sõna rüüs. Ja Jeesus andis meile võtme, kuidas võime Jumala sõna leida: üha suurema armastuse läbi.

* **Lunastusest ja ristist.** Jeesuse missiooni tähendus oli selles, et Ta tahtis meile näidata, milline Tema Isa tegelikult on.

Jeesuse surma ristil peaksime vaatlema Tema ajas. Rist oli tollal raskete kurjategijate hukkamise vahend. Kogu Jeesuse elu viis tolles ajastus paratamatult surmale, st., oli lahutamatu seotud ristiga. Näide Markuse 3:4-7 - Jeesus teeb sabbatil terveks kärbunud käega mehe. Tollal tähendas kärbunud käsi juutidele, et Jumal on end mehest ära pööranud. Jeesus oleks pidanud teda põlgama. Jeesus aga rikub seadust - tervendab mehe sabbatil. Kes rikub seadust teadlikult, on jumalateotaja ja ta tuleb tappa - seisib juutide tollastes seadustes. Jeesus aga ei oodanud järgmist päeva - Ta tahtis öelda, et Vana Testamendi vastav koht Jumala kohta ei kehti: "Minu Isa pole selline!" Mitte Jahve rahu häirimine pühapäeval pole oluline. Jeesus ilmutab siin armastavat Jumalat. Sellise Jumala pildi jälgi leidub ka Vanas Testamendis, kuid need kohad olid tolleks ajaks unustatud.

Seega me oleme päästetud Jeesuse elu kaudu, Tema elu on aga tagasi peegeldus sellest, missugune Jumal, Tema Isa, tegelikult on. Jeesuse ristisurm ei olnud pelgalt passiivne kannatus, vaid aktiivne tegutsemine - sõnumi ilmutamine Jumalast.

Jumal ei saanud oma Poega surma vaid näitama, ilmutama oma tõelist palet Jeesuse tegevuse ja eluga. Ei ole oluline, kas Jeesus oleks maha lastud või risti poodud, meie lunastus on selles, et Jumal on meile end ilmutanud.

Vaadates Jeesuse suhet inimestesse, võime uskuda, et Jumal tahab meile armastuse kergeks teha. Jumal on armastus ja tahab end meile kinkida.

See on kvintessents isa Christophi loengutest - uue katekismuse kommentaaridest. Võib veel märkida mõnesid kuulajate reageeringuid peale loengutsükli lõppemist. Kolme lapse isa ütles: "Kõige keerulisemaid probleeme on käsitletud nii imeõhuliselt, rõõmsalt ja kergelt, et ma saan neid oma lastele arusaadavalt selgitada!" Marju R.: "Usun, et tõe võivad avada meile inimesed, kes on harjunud mõtlema väljaspool oma ego piire. Kui me oskaksime oma elu näha avaramas perspektiivis, Jumala palge ees, kes näeb meie südamesse ja teab, mida vajame võrratult paremini kui meie ise - siis suudaksime näha ka teist inimest enese kõrval. Saagem neiks, kes kannavad enestes Jumala tingimusteta armastuse kiirgust."

Nii lühidalt pole võimalik edasi anda kogu "suvekoolis" räägitud, vaieldud - nagu on raske kirjeldada üha muutuvat väsimatut merd, mille kaldal me elasime, millesse kustust Päike, milles soojal päeval ka ujuti...

Ma mõtlen, et meri ise on parim silmale nähtav võrdpilt Jumalast - ta ei väsi iial veeremast kalda poole, mitte mingisuguse ilmaga, mitte mingi tuju ajal. Ja kui üks valgusabuline laine meres arvab, et tema ongi kõik, siis kaldasse jõudes saab ta aru, et ainult koos teistega, ühiselt - kuigi igaüks oma erinevusega - jõuab ta sinna. Ja ta on üks ja ta on meri - neid ei saa lahutada.

(Tähesuurust on vähendatud leheruumi kokkuhoidmiseks ja selleks, et eraldada teise autori tekst piisavalt selgelt.)

Autori nime jättis toimetaja mõisteta-vaatel põhjustel omapoolse otsusena lisamata, kuid annab talle siinkohal sõna, et konkreetse soovivaalduse korral trükitakse tema nimi järgnevas lehenumbri ära ükskõik kui suurte tähtedega, kokku siiski mitte üle ühe lehekülje.)

Neid lugejaid, kes ülaltoodud looga täiesti rahul ja nõus on, paluksin siinkohal käesoleva artikli lugemine lõpetada.

Omalt pool ütleksin kommentaariks vaid, et olen ise kuulnud isa Christophi loenguid, ja ma ei tahaks

kuidagi uskuda, et Kablis peetud loengutes polnud tal rohkemat öelda kui keskpärasel lahkuslikul ärastajal.

Kuidas külalisteoloogide loenguid kuulata

Teoloogid ja filosoofid on harjunud rääkima "tarkadele inimesele" s.t. inimestele, kellel on kõnesolevast materjalist enam-vähem täielik ülevaade. Tipteoloogid kannavad harva hoolt tagasiside eest, nende jaoks on see kuulajate mure, kuidas või mida need aru saavad.

Ka isa Wrembek järgib siin sedasama vabas maailmas väljakujunenud traditsiooni. Mulle on jäänud mulje, et ta ei sea endale ülesandeks elementaarse teoloogilise hariduse andmist, vaid kutsub kompetentset kuulajat endaga kaasa mõtlema, nõustuma või mitte nõustuma. Võibolla seisnebki nende loengute ümber tekkinud poleemika peamine põhjus selles, et teatud osa kuulajatest pole süstemaatiliste algteadmiste puudumise (aga neid ei saa ükski preester kellelegi pähe tagada, neid saab omandada ikka ainult ise vaeva nähes) või siis lihtsalt keskpärase intelligentsi tõttu võimelised püüdma isa Wrembeki jutust muud kui elementaarseid piiblitõdesid. Seda võiks muidugi üritada näha ka positiivsest küljest - igapähe midagi...

Ylo M. Pärniku aastatagune artikkel "Valgemetsa piiblikool" oli pigem humoorikas kui emotsionaalne (viimane sõna sobiks hoopis paremini ülalloodud kirjandi iseloomustamiseks). "Kohaliku konna" julgus kritiseerida isa Wrembeki teoloogiat vallandas tookord terve rea mõtteavaldusi, ning tõi lõpuks kaasa häid ja vajalikke artikleid "Kiriku Elule" nii lektorilt endalt kui ka dominikaanpreester Martti Voutilainilt.

(Vahemärkusena olgu öeldud, et isa Wrembek järgib näiteks oma vaadetes Pühast Vaimust kui suhtest Isa ja Poja vahel kirikuisa Augustinust, kelle sellekohast õpetust pole Kirik küll hukka mõistnud, kuid pole ka kunagi omaks võtnud - muide, ka *uues katekismuses* pole niisugusest kolmainuse õpetusest sõnagi).

On kasulik meeles pidada, et kiriklik dogmaatika ja katehees pole mõeldud inimest ahistama, vaid näitama talle kõige turvalisemat teed; samal ajal ei keela keegi otsida uusi perspektiive. Sellega seoses on eriti arusaamatu artikli väide "Nii kurvastav kui see ka pole, kardavad paljud inimesed katoliku usu raames esitada küsimusi: iseendalegi eelkõige." Siin saab kirjutaja küll rääkida vaid omaenda kogemustest, sest katoliku usu olemuse üks tahke just selles seisnebki, et inimene esitab pidevalt küsimusi, ja iseendale eelkõige - muidu poleks ju üldse mõeldav näiteks piht ja siiras meeleparandus.

Kuidas siis ikka jääb ilmikute apostolaadiga, ehk: ärge murdke, üks on lahtil

Lõpuks peaks tagasi pöörduma ju ba pealkirjas esitatud väite juurde, et isa Rein ei salli ilmikapostleid.

Kõigepealt tuleks esitada küsimus: mida inimesed üldse kirikust otsivad? Teatud aspektist lähtudes võib sellele muidugi vastata ainult iga konkreetne inimene ise, omaenda elu põhjal. Kui aga vaatleme küsimust veidi üldisemalt, siis võib öelda, et katoliiklasel on valida kaks teed.

Kui inimene tunneb, et tema kutsumus ja elutöö võivad saada täitumise ainult kirikus, siis valib ta vaimuliku tee - läheb kloostri või seminari. Erinevate ordudega tutvudes avaneb tema ees lõpmatu hulk eri-

nevaid spiritualiteete: üksildastest kõrbe-erakutest läbi igavesti vaikivate, kuigi üheskoos elavate trapistide, läbi sisemisele armastavale palveelule keskendunud karmeliitide, läbi töötavate, palvetavate ja laulvate benediktiinide, läbi teoloogiale pühendunud dominikaanide, läbi teadusega (tihti reaalteadustega) tegelevate jesuiitide, läbi vaesust, armastust ja elurõõmu kuulutatavate frantsiskaanide kuni lugematute ordudeni, kes tegelevad aktiivselt maailmas täiskasvanute või laste õpetamise, haiglatöö või sotsiaalhoolekandega. Kõik ordud eeldavad oma liikmelt täielikku pühendumist ning algul (lühemat või pikemat aega) õppimist, hiljem õpitu teokstegemist oma elu läbi.

Ka preestrikutsumus saab (pärast erialaste teadmiste omandamist) erinevate inimeste puhul erineva vormi: suurlinnapreestritest kuni väikekülapreestriteni, lasteõpetajatest kuni joodikute hooldajateni, kabinetiteadlastest ja professoritest kuni dzhunglimisjonärideni, juristidest ja diplomaatidest kuni kirikuhoonete ülesehitajate ja remontijateni, aktiivselt ringiliikuvatest ajakirjanikest ja lektoritest kuni sügavas, vaikes kontemplatiivsuses elavate palvetajateni, igavestest vikaaridest kuni paavstini, peaaegu-mitteidagi-tegijatest kuni hoolsate igapäevatöö tegijate või oravarattas ringitormajateni. Igaühel neist on maailma neljasaja tuhande katoliku preestri hulgas oma koht.

Kui kõik inimesed valiksid vaimulikukutsumuse, poleks mõnekümne aasta järel enam inimkonda olemas (veel üks võimalus maailmalõpuks?). Ilmikukutsumus pole sugugi vähemväärtuslik, kergem valida ega lihtsam järgida. Kuid reeglina on ilmiikul oma elukutse või ülesanne ühiskonna ees, ning tal on kohustus täita seda ülesannet võimalikult hästi.

Tuletagem veelkord meelde paavsti jutlust Tallinnas peetud missal, milles ta käsitles just peamiselt ilmikute missiooni. Paavst nägi seda vennaarmastuses ja siiras abis nii üheainsa hädasolija suhtes kui ka tervete inimrühmade või isegi ühiskondade probleemide suhtes; teise vormina nimetas ta vastastikku üksteise raskuste kandmist. Samuti pidas ta oluliseks, et ilmikud teadvustaksid oma tähtsat ülesannet (*mida keegi ei või nende eest ära teha, kuid millest oleneb otseselt maailma tulevik - toim.*) perekonna ja elu väärtuste alalhoidjatena. Ka nimetas paavst missiooniks armastavat suhtumist teiste konfessioonide liikmetesse ning nendesse, kes ei pea end usklikuks. Johannes Paulus II rõhutas eriliselt, et siis, kui katoliiklased osalevad aktiivselt ühiskonna arengus, säilitades endas armastust Kristuse ja Evangeeliumi vastu ning osates paigutada nähtusi õigesse tähtsusejärjekorda, tehes viljakalt ja hoolsalt oma igapäevast tööd, võivad nad olla selleks "soolaks", mis hoiab alal üksikisikute ja ühiskondade vaimse tervise.

Jutluse sees puudutas paavst ka teemat preestrite ja ilmikute ühisest kutsumusest misjonitööks. Ta käsitles seda nii: "Koguduses leiab annete mitmekesisus oma ühtsuse; siin kujuneb välja Püha Vaimu poolt inimeste teadvusesse lähetatud ülesannete ja missioonide solidaarsus." Pange tähele - paavst ei anna ilmikutele käsku võtta ühiskondlikus korras üle vaimulike kohustused, vaid suunab igaüht täitma kohusetundlikult oma osa ühiskonnas ja koguduses, ning nägema selles tähtsat ja kordumatut missiooni.

Kahtlemata on ilmikutel oma missioon ka kogudustes, ja seda on nii mõnedki eesti katoliiklased juba kaua ja edukalt täitnud - kes on käinud vanadekodus haigeid hoolda-

mas, kes tegelenud toiduabi jaotamisega, kes sisustanud missa muusikalist külge, kes puhastanud-koristanud kirikut või liturgilisi riideid; on neid, kes loevad missal piiblitlugemisi või teenivad altaris, neid, kes hoolitsevad koguduse külaliste eest, neid, kes on alati valmis aitama jooksvate küsimuste lahendamisel - on neid, kes jäävad väikeste ja virilate lastega koju, et võimaldada abikaasal ning teistel kirikulistel jumalateenistusel osaleda, ning neid, kes vaikselt, kuid väsimatult palvetavad koguduse ja selle vaimulike eest. Paljud meie katoliiklased annavad tunnistust oma usust nii, et teised seda ei teagi, olles igapäevaelus ausad ja heatahtlikud.

Neid inimesi vaadates mõtled, et kas mitte niisugune ei näegi välja see salapärane "ilmikute apostolaat"; on ju - nii ühiskonnas kui kirikus - palju raskem täita mõnd pidevat ülesannet nõnda, et sinu peale võib alati kindel olla, ja palju kergem istuda kuskil koosviibimisel või loengul ning olla asjassepühendatud näoilme saatel kõige ettesöõdetavaga lahkelt nõus.

Need, kes - rusikad püsti ja nägu punetamas, või nurga taga vaikselt sosistades - räägivad kirikus demokraatiast ja ilmikute apostolaadist, näitavad kõige ilmekamalt, et nad ei ole oma lippudel ja plakatitel suurte tähtedega kirjutatud nähtuse "Vatikani II kirikukogu" sisust tegelikult üldse aru saanud. Niisuguseid vihaseid katseid on maailmakirikus tehtud küll ja küll, kuid tulemuseks pole kunagi olnud muud kui anarhia. See, kui vaimulike väidetava diktatuuri vastu kirikus võideldakse ilmikute pretensioonikuse ja jõuga, toob kaasa ainult mõne ambitsioonika ilmiku pikemat või lühemat aega kestva tõelise diktatuuri (koguduses või kiriku poolt loodud institutsioonis), mis on veel pealegi kehtestatud demokraatia nime all.

Selleks, et ilmikul oleks kirikus õigus täita ülesannet, mis nõuab kompetentsust, peab tal olema anne ja vastav haridus (siinkohal võiks tuua näiteks tõlkijad Ülar Ploomi ja Tiiu Relve - tõlkijate puhul on muidugi otsustava tähtsusega ka nende eesti keele oskus), **või peab ta olema vähemalt andekas autodidakt, kes ennast pidevalt täiendab** (nagu näiteks Ylo M. Pärnik). On traagiline paratamatus, et viiekümne nõukogude okupatsiooniaasta järel leidub niisuguseid inimesi ääretult vähe nii ühiskonnas tervikuna kui kirikus.

Minu südametunnistus ei luba usaldada ka näiteks lastele katekismuse õpetamist inimeste kätte (ma ei viita siin kellelegi konkreetsele isikule), kes on kuskil välismaal paar kuud kursustel käinud, veab tunni ajal mingist raamatust näpuga järege ja viskab laste esimese küsimuse peale vedru välja. Samuti kui inime ne on oma olemuselt liiga veider ja kentsakas, et olla laste silmis autoriteet, või hoiab oma autoriteeti ülal ainult demagoogia ja terrorimeetoditega. (Positiivse näitena järjekindlast ja kompetentsest lastetööst võiks siinkohal tuua Toivo Reitalu eestvedamisel tegutseva laste- ja täiskasvanuterühma, mille initsiatiivil antakse välja lastelehti "Agnus Dei" ja "Agnellus", ning lähitulevikus ka lasteraamatuid).

Mul ei ole midagi ilmikute apostolaadi vastu, kui ainult inimesed ei hakka tegema seda, mida nad tõesti ei oska. Niisugusel tasemel töid nagu eelpool avaldatud referatiivne esse ehk kirjand-ümberjutustus, palun "Kiriku Elule" edaspidi mitte saata - on ju olemas väljaandeid, kes neid hea meelega ära trükiksid. Muide, üldiselt on sellest aru saadud, ja sarnaseid teoseid pole kõigi nende aastate jooksul paktatud rohkem kui paar-kolm.

Tänane "Kiriku Elu" seab endale tähtsa, kuid meie oludes raske ülesande - anda soovijaile ülevaade katoliku kirikust ning selles toimunud ja praegu toimuvast; samas on ta ainukene eesti keeles regulaarselt ilmuv allikas, milles katoliku kiriku õpetust käsitletakse, ning täidab seetõttu ka teatud esindusülesandeid. Neid põhjuseid meeles pidades saab vast selgeks, miks ei ole võimalik ära trükkida iga soovija teoseid, hoolimata kirjutaja või käsitletava teema katoliikluseastmest. Siinkohal tahaksin aga rõhutada, et toimetust võtab alati rõõmuga vastu ja avaldab lühiuudiseid eesti kogudustes toimunud - kasvõi juba kroonika mõttes järeltulevate põlvede jaoks.

***

Küllap meenutavad paljud neist eesti katoliiklastest, kes tulid kirikusse enne 80. -te aastate teist poolt, suure nostalgiaga seda kokkuhoidmise - võiks isegi öelda "osaduse" - õhkkonda, mis nende vahel valitses hoolimata tookordsetest algkristluse aegu meenutavatest tagakiusamisoludest. Neile, kes ei lange just sentimentaalsusse, meenub küllap ka vastärganud katakombikristlaste innukuse ja teadmatusega paratamatult kaasnenud negatiivseid nähtusi, kuid siiski jääb sisimasse tunne, et koos ühiskonna muutumisega on kaotatud mingi soojus ja ehedus, on kaotatud midagi siirast ja tõelist.

Kuid ei tohi unustada, et samas on midagi väga suurt ka võidetud. Praegune aeg annab inimesele kõik võimalused - ole ainult tubli ja tee. Kristlasi ei kiusata enam taga, eesti ühiskond isegi respektierib neid mingil määral. Täpselt samamoodi ei kiusata ka kirikus taga kedagi, kes koos mõttekaaslastega tahab omaks tarbeks korraldada mõne laagri vms. Miks aga särab nende inimeste laubal nii tihti autosugereeritud dissidendiaupaiste? Armsad

inimesed, uks on lahti, pole mõtet piistasid maha murda; tõeliselt elav kogudus tekkib just siis, kui ühesuguste huvidega inimestel on seal võimalus tutvuda. Ainult et avalike või katoliku kiriku nimel korraldatavate ürituste puhul tuleb alati arvestada eelpooltõudud kompetentsusnõuet.

Kellelgi ei ole enam võimalik tagasi saada sotsialismiaegset muretust perekonna majandamisel; peale väga noorte inimeste ei saa enam keegi lubada endale aega, et istuda tundide kaupa koos, juua piparmünditeed ja kuulata kahisevalt kassetilt gregoriaani koraale. Koos lääne majandusmallile tagasimineku muutuva ühiskondlikud suhted, ja paratamatu peegeldusena ka suhted koguduselike vahel ning ühise tegutsemise vormid - mõnes osas halvemuse, mõnes osas paremuse poole.

Kuna neid muudatusi ei saa vältida - nagu näitab praktika kogu maailmas - siis esitatakse meie mõistusele ja südametunnistusele just siinkohal tõeline väljakutse: milles ja missuguste vahenditega me suudame säilitada ja arendada oma inimlikkust, kuidas jaksame muutunud oludes, kus kõik räägib headuse ja ligimesearmastuse vastu, säilitada siiski missiooni- ja ühte kuuluvustunde ning initsiatiiv teha midagi head. Siin avanuvad taas lugematud võimalused tõeliseks ilmikute apostolaadiks, sest mis kasu on meil uhkelt korraldatud katoliiklikust üritusest, kui sellelt tulijad vaatavad rahulikult pealt, kuidas noor ema püüab üksinda lapsekäru ja poekottidega bussist sisse ukerdada.

Vene multifilmide kangelase krokodill Gena üleskutse: "Rebjata, davajte zhitj druzhno!" on vaevalt väljapääs pingestatud olukorrast, kui niisugune tekib. Lahenduseks ei

saa olla demokraatia, kus inimestel on soov kõigiga mingil seletamatul põhjusel - tõenäoliselt hirmust või mugavusest - hästi läbi saada.

Eeltoodud essee ja selle ümber arenenud poleemika (mis mingil juhul ei püüdnud maha materdada essee autorit kui inimest) peaks meile avama dimensiooni, mis mõne ilmi-ku jaoks on võibolla täiesti uudne: kirikule ja ilmikute apostolaadile võib teha vahel suure teene, kui me ei ürita tegutseda iga hinna eest, tegutsemise enda pärast, justkui oleks see eesmärk omaette. Kaasajal ülikülluses kõlavad üleskutsed, et kristlane peab olema aktiivne ning evangeliseerima, evangeliseerima ja veelkord evangeliseerima, tahavad meid siiski panna eelkõige peaga mõtlema koha ja ajaga kokkusobivate tegutsemisvormide üle, ega tee kehtetuks vanu käibetõdesid: parem on jätta tegemata, kui teha halvasti, ning: üheksa korda mõõda, üks kord lõika.

On teada, et Juhan Liiv hävitas ise suurema ja ilmselt ka parema osa oma luuletustest. Nii kummaliline kui see ka pole, paneb just see fakt tema säilinud luule mõjuma mitmekordse jõuga...

*Parimate tervitustega
ilmikapostlitlete:*

isa Rein Õunapuu, toimetaja

Kuulates loenguid uuest katekismusest, tekkis kindlasti nii mõnelgi küsimus, missugune oli "vana katekismus". Selleks, et mõista Katoliiku Kiriku Katekismuse kohta kiriku õpetuses ja traditsioonis, peame tegema väikse tagasivaate kateheetika kui niisuguse ajaloole.

Vt artikkel lk. 12 ja 13.

□ Hetk paavstimissalt Tallinna Raekoja platsil 10.9.1993. Eesti katoliku koguduste ilmikesindajad toovad paavstile kogudustepoolseid kingitusi. Foto: Arturo Mari.

Katekismuse ajalugu

Sõna "katehhees" tuleneb kreeka sõnast 'katehein', "õpetama". Ometi ei tähenda see ainult usuõpetamist, vaid inimese juhtimist kristliku elukäsitluse ja eluviisi juurde.

Usu õpetamine muutub kiriku üheks tähtsamaks probleemiks juba apostlite ajal, kes olid saanud oma Issandalt käsu kuulutada rõõmusõnumit kogu maailmale, mis tegelikult tähendaski kristlike ideaalide ja sinna juurde kuuluvate praktikate õpetamist.

Hiljemalt II sajandiks tekivad nn katehheetilised koolid ja koolkonnad, kus inimesi valmistatakse ristimiseks ette süstemaatilise õpetuse kaudu. Kuni III sajandini koondub peatähelepanu kristlikule moraalele ja alles siis tehakse algust usuõpetuse kui niisugusega. IV sajandist alates järjekord vahetub.

Sellest, kuidas katehheesi õpetamine omal ajal kulges, annavad tunnistust kirikuisade Kyrillose Jeruusalemmast, Ambrosiuse, Theodoruse Mopsuetiast, Augustinuse jt vastavad teosed. Tolleaegne katehhees põhineb pühakirja ümberjutustamisel, ning näiteks Augustinus peab siinjuures väga oluliseks õpetaja isiku sära, et kuulajad oskaksid siseneda usu, lootuse ja armastuse maailma. Algne katehhees oli seotud ka liturgiaga (Sõna jumalateenistus, eksortsism, käte pealepanemine, usutunnistuse ja Meie Isa palve lugemine). Ristitud laste õpetamine oli vanemate ülesanne. Nagu rõhutavad Augustinus ja Johannes Chrysostomus, peab perekonnaisa täitma oma kodus "kiriklikku ja piiskoplikku ülesannet".

Keskajal jääb katekismuse õpetamine lastele samuti vanemate ja vaderite ülesandeks. Ka täiskasvanute usuõpetusele ei pöörata enam nii suurt tähelepanu, keskaja katehheesi tulipunktis on kristlik

moraal. Peamisteks usuõpetuse vormiks on pihivestlus, müsteersed näitemängud ja jutlused kirikus, mille teemaks samuti peaasjalikult kristlik moraal. Vaimulikud on siiski kohustatud pidama jutlusi ka usutunnistuse, Meie Isa palve ja kümne käsu kohta. See nõudmine on eriti aktuaalne XIII sajandil. Ometi võib keskaega, võrreldes seda algkristliku ajaga, nimetada "katehheetiliseks vaakumiks".

Sõna "katekismus" (*mis võiks võru murdes tähendada kahevõitlust või kasside kaklust - toim.*) tähistas kuni XVI sajandini lihtsalt õppematerjali katehheesi tarbeks, niisiis katehhees = katekismuse õpetamine. Alates XVI sajandist mõeldakse selle all raamatut, mis sisaldab usuõpetuse põhialuseid. Ilmselt on siin oma osa ka trükikunsti leiutamisel.

Katekismus kui raamat on protestantide leiutus. Keskajal esines küll erinevaid raamatuid, mis käsitlesid katehheetilist materjali: pihipeeglit, usutunnistust, kümnet käsku, alates XIII saj. ka "Ole tervitatud Maarja" palvet ja sakramente, kuid ühte raamatusse koondatuna me seda materjali enne protestante ei leia. Esimene katekismuse nime kandev raamat ilmub (*katoliiklaste suureks häbiks! - toim.*) 1528. aastal. Järgmisel aastal tuleb Martin Luther välja esimese klassikalise katekismuse tüübiga, nn. "Väikese katekismusega", millele järgneb aasta pärast põhjalikum "Suur katekismus".

Esimese konkurentsivõimelised katoliiklikud katekismused sünnivad Petrus Canisiuse sulest 1554 ("*Summa doctrinae christianae*") ja 1558 ("*Parvus catechismus catholicorum*"). Trienti vastureformatoorne kirikukogu üritab lüüa vastast tema enda relvaga. 1566 ilmub raamat-katekismuse katoliiklik analoog "*Catechismus Romanus*", mis oli mõeldud eelkõige kogudusepreestritele, kuid mida regionaalkatekismuste koostamisel kahjuks eriti ei arvestatud.

Esimesed katekismused on apologetilised, materjalivaliku osas tugevasti mõjutatud vastuoludest katoliiklaste ja protestantide vahel (erandiks Catech. Romanus); vööruste ja pattude käsitlemisel on nad kõik väga konservatiivsed. Reformatsioonijärgsel ajastul sünnib palju regionaalkatekismusi, mis võtavad arvesse kohalikke keelelisi, kultuurilisi ja poliitilisreligioosseid faktoreid.

Valgustus-romantismi ajastul sisseviidud üldine koolikohustus annab võimaluse noorsoole süstemaatilist usuõpetust anda. Katekismus muutub, jagunedes eritasemeliseks osadeks, eri vanuserühmade õpilaste vajadustele kohandatud õpperaamatuks, mille vastu tunneb huvi ka ilmalik võim (Friedrich Suur, Maria Theresia, Napoleon I). Selle perioodi usuõpetust iseloomustab piiblitlugude mehhaaniline päheõppimine ja apologetiliste küsimuste ülerõhutamine - seda esindab kõige eredamalt 1765-1766 Saksamaal ilmunud kolmeköiteline Sagani katekismus I, II ja III klassile. Katekismuse koosseisu kuulus ka lugemik.

Kuni XVIII saj. kuni XIX sajandi keskpaigani koostatakse katekismuseid ainult koolidele, ainult lastele. Aja jooksul kandub pearõhk piiblitlugudelt dogmaatilistele määratlustele, mis aga esitatakse tihti niisugusel kujul, et see jääb keerulisuse tõttu lastele arusaamatuks. XVIII sajandil lisandub - täpsemalt öeldes hakkab usuõpperaamatule eelnema - piibliõpik ehk püha ajalugu. XX sajandil loobutakse seda raamatut katekismuseks nimetamast.

XX sajandi alguse katekismused paistavad silma lühiduse ja ülevaatlikkuse poolest. Kuulsaim neist on paavst Pius X "*Compendio della dottrina christiana*" (1912). Õppematerjali hulk väheneb varasemaga võrreldes tunduvalt. Kardinal Gasparri poolt koostatud nn. "Maailma-katekismus" (1930) ei leidnud

erilist vastukaja. Samal ajal loobub katoliku kirik koolikatekismuste päheõpitavast materjalist ja asendab need elavate ümberjutustustega.

Kuni meie sajandi keskpaigani on kõik katekismused koostatud ühel või teisel viisil küsimuse ja vastuse vormis, nagu õppetund, kus õpetaja küsib ja õpilane vastab. Katekismust reformeeritakse peamiselt ainult varasemaid regionaal-katekismuseid parandades ja kooskõlastades neid kiriku õpetuslike seisukohtadega.

(*"Lexikon für Theologie und Kirche"* põhjal)

Uus katekismus

Tõelise reformidelaine vallandab Vatikani II kirikukogu. Ilmuvad paljud uuenduse vaimus tehtud katekismused. Kooliõpikuile ja teoloogidele mõeldud usuõpperaamatuitele liiks hakkavad nüüd ilmuma noorsoo- ja täiskasvanute katekismused.

Idee koostada uus, kogu kirikule määratud universaalkatekismus tekib käesoleva sajandi 70.-80. aastate vahetusel, üheks põhjuseks Vatikani konflikt hollandi piiskoppidega nn. "Hollandi Katekismuse" moraalioõpetuse pärast. Samas kinnitas Johannes Paulus II 1985. aastal spetsiaalselt selleks puhuks kokkukutsutud erisynodil, et uue katekismuse koostamise vajaduse tingib kasvõi ainuüksi fakt, et katoliku kirik on läbi teinud põhjaliku liturgilise reformi ja pannud kehtima uue kanoonilise õiguse.

Uus katekismus, eesti keelde demütologiseerituna täieliku nimega Katoliku Kiriku Katekismus (KKK) ei ole tegelikult katekismus selle sõna niisuguses mõttes, mis on meile luterlikust traditsioonist omaks saanud. **Ta ei ole** õpperaamat katehumeenidele; **ta on** leksikon teoloogidele ja kohalikele piiskoppidele, kes vastutavad katoliiklastele määratud, kaasaaja nõuetele vastavate katekismuste koostamise eest.

KATECHISMUS DER KATHOLISCHEN KIRCHE

OLDENBOURG
BENNO
PAULUSVERLAG
VERITAS

See leksikon sisaldab endas ainult katoliikliku usuõpetuse põhialuseid, soovides nii kindlustada selle õpetuse säilumist ehedana, ja eeldab samas, et temast lähtuvad uued katekismused oleksid koostatud vastavuses iga rahva või regiooni kultuuri ja vaimulaadiga.

Niisiis võib öelda: tõeline suur-sündmus katoliku kiriku käesoleva sajandi ajaloos seisnes selles, et 28 aastat pärast Vatikani II kirikukogu lõppu anti teoloogide pikaajase töö tulemusena välja baasteos katoliku kiriku õpetusest uue katekismuse koostamiseks. Ükski tõeline "Uus Katekismus" - KKK põhjal loodud kohalik õpperaamat katehumeenidele ja nende õpetajatele - pole aga tänaseks veel ilmunud.

Kompendium-katekismuse vorm on uudne, teatud mõttes oikumeeniline. Kirikukogude ja paavstide poolt määratletud kiriklik dogmaatika on siin seletatud pühakirja kaudu.

Teatavasti peab suurem osa maailma kristlikest kirikutest oma õpetuse aluseks ainult piiblit. KKK tõestab, et katoliku kirikul on oma "kõik pea peale pööranud traditsioonile" (nagu talle sageli ette heidetakse) vaatamata piisavalt tugev side Pühakirjaga, et paljudele (kui mitte öelda kõikidele) evangeelsetele oma evangeelsuses silmad ette anda.

Kuid küsimus pole vaid oikumeenias; katoliiklased peavad tänapäeval pühakirjale suuremat tähelepanu pöörama - ja selleks annab KKK suurepärase teoreetilise aluse. □

Thomas Merton

MÖTISKLUSI

ÜKSINDUSES

VIII

“Kui teile siis öeldakse: Vaata, ta on kõrbes! ärge minge välja; Vaata, ta on kambrites! ärge uskuge. Sest otsekui välk sähvab ida poolt ja paistab läände, nõnda peab olema Inimese Poja tulemine.” (Mt 24,26-27).

Kristus, kes aegade lõpul ootamatult tuleb - ja Tema tulemise hetke ei oska keegi ette aimata - tuleb ka neile, kes on olnud iga silmapilk Tema omad, aga nemad ei saa näha ega kuulda Tema tulemist. Siiski: kus Tema on, seal on ka nemad. Nad kogunevad nagu kotkad vaistu ajal, teadmata põhjust, ning leiavad Ta igast hetkest.

Me ei või teada, kus ja millal Ta maailma lõpus ilmub. Niisamuti ei tea me kindlalt, kus ja millal Ta ilmutab ennast hingedele, kes on süvenenud vaimulikku vaatlemisse.

Paljud on otsinud Teda kõrbest ega ole leidnud. Paljud on tõmbunud üksindusse ja Temast varju otsinud, kuid Ta on varjanud ennast nende eest. Kui püüad Teda tabada, on see nagu katsuksid kinni haarata välgust. Ja nii nagu välk, lööb ta sisse sinna, kuhu heaks arwab.

Kõik hinged, kes tõeliselt püüavad Jumalat tunda õppida, on omavahel ühe asja poolest sarnased: mitte selles, et nad kogunevad kõrbesse, ka mitte

selles, et nad sulguvad üksindusse, vaid eelkõige selle poolest, et nad on seal, kus viibib Tema. Aga kuidas nad Ta üles leiavad? Kas neil on selleks mingisugune meetod? Ei, pole olemas meetodit, mis aitaks Teda leida. Nad leiavad Ta, kui Tema nii tahab. Ning Tema tahe laseb neil saada armu osaliseks ja korraldab nende välist elu, kannab neid eksimatu kindlusega tollesse paika, kust nad võivad Teda leida. Ja sellest hoolimata nad ei tea, kuidas nad sinna välja jõudsid või mida nad tegelikult on tegemas.

Samal hetkel, kui inimene on valmis elama ainuüksi Jumalaga, on ta üksi oma Jumalaga ükskõik kus ta ka viibib: maakohas, kloostri, metsas või linnas. Idast läände kulgev välgusähvatus valgustab kogu taeva laotust ja lööb sisse sinna, kuhu heaks arwab. Samal hetkel lahvatab inimhinge sügavuses Jumala mõõtmatu vabadus ja kirkustab teda. Ning inimene märkab, et kuigi rännak on veel pooleli, on ta juba päralt jõudnud. Sest maine elu, mille kestel oleme olnud armu osaliseks, on alguseks meie elule kirkuses. Ehkki inimene on rändur oma ajas, on tema silmad hetkeks avanenud nägema igavest.

IX

Parim elu ja parim palve on see, et elame Temas, kes on Lõpmatu, ning tunneme rõõmu Tema lõpmatuses

ega proovi mahutada seda oma südame kitsasse kambris. Kui ma täielikult nõusolevana alistun teadmisele, et Ta on minust lõpmatult suurem ning et mina ei suuda Teda tunda, kui Tema ise ennast mulle ei ilmuta, siis on minus rahu. Ja Tema on minu juures. Tema on minus, ja mina puhkan Temas. Aga kui ma tahan Teda tunda iseenda meeleheaks, siis olen ma Tema suhtes vägivaldne ja Ta hakkab mind vältima. Selle läbi olen vägivaldne ka iseenda vastu, ning pean pöörduma tagasi iseenesesse, oma kurbusesse ja rahutusse. Ja ma tean, et Ta on minu juurest lahkunud.

Ehkki palve vaiksed hetked on alati ühesugused, leiame me igast hetkest uue vaikuse, pääseme üha uuesti sisse igavikku, kus kõik on alati uus. Iga värske leiu järel tunneme, kuivõrd tõeline ja käegakatsutav on meie praegune ja siinpoolne olemasolu. Selle tõelisuse sügavuses saame me Isalt valguse, tõe, tarkuse ja rahu. Need on Jumala peegeldused meie hinges, mis on loodud Tema näo järgi.

X

Olgu see mu ainus troost: kus ma ka iganes olen, seal armastatakse ja ülistatakse Sind, minu Issand.

Puud armastavad Sind, ehkki nad Sind ei tunne. Tiigerliilid ja rukkililled võrsuvad maast ning kuulutavad armastust Sinu vastu, kuigi nad ei tea midagi Su ligiolemisest. Kaunid tumedad pilved liiguvad pikkamisi üle taeva laotuse, unistades Sinust nagu lapsed, kes ei tea, mille järele nad mängides igatsevad.

Aga kõigi nende keskel olles mina tunnen Sind ja tunnetan Su kohalviibimist. Ma tunnetan armastust, mis on neis ja minus endas, armastust, mida nemad ei tunne. Ja mis veel imepärasem, ma olen täis hämmastust, et Sinu armastus on minu ligi. Kes suudaks kirjeldada seda õrna ja kohutavat armastust, mille Sa oled mulle andnud, seda armastust, mis ei saaks eales olla minu südames, kui Sina mind ei armastaks! Sest nende süütute olendite seast armastad Sina mind, ehkki mina olen kõige rohkem Sinu vastu eksinud. Taeva all Sa näed mind, ja sa ei pea meeles minu pahategusid - aga mina pole neid unustanud.

Ma palun Sinult üht: ära lase neil mälestustel mind nii ära hirmutada, et ma ei julgeks oma südamesse vastu võtta Armastuse andi, mille Sina mulle annad. Ma saan selle just oma tühisuse pärast. Kui ma võtan selle vastu, armastan ma Sind rohkem kui varem, ja näen Sinu armu endisest kirkamana.

Ma pean meeles, et olen olnud patune, ja armastan Sind hoolimata sellest, kes ma olen olnud. Ma tean, et mu armastus on kallihinnaline, sest see on rohkem Sinu armastus kui minu enda oma. See on Sinu jaoks kallihinnaline, kuna see lähtub Sinu ainusündinud Pojast, aga veel kallihinnalisem selletõttu, et see teeb minust Sinu poja.

XI

Üksinduse kutsumus: et loovutame ja usaldame Sulle iseenda, et anname ennast täielikult üksildaste metsade ja mägismaade, mere ja kõrbe vaikuse hoolde. Et istume vaikselt, kui päike tõuseb maa kohale ja täidab selle vaikuse oma valgusega. Et teeme tööd ja palvetame varastel hommikutundidel, tõmbame hinge pärastlõunal, ning et õhtuti istume taas vaikselt mõtiskluses ja palves, kuni öö laskub maa kohale ning vaikus täitub pimeduse ja tähtedega. See on meie tõeline, meie omane eriline kutsumus. Vähe on neid, kes tahavad tervenisti olla niisuguse vaikuse omad. Vähe on neid, kes lasevad sel tungida luude ja üdini, neid, kes tahavad hingata ainult vaikust, saada vaikusest toitu. Vähe on neid, kes soovivad muuta kogu oma elu tõelisuse elavaks ja valmisolevaks vaikuseks.

Märter on inimene, kes on teinud nii kindla otsuse, et surm võib panna selle proovile.

Erak on inimene, kes on teinud nii kindla otsuse, et kõrb võib selle proovile panna. - Ja kõrb on sama mis surm, sest kõrb on täis ebakindlust, ohtusid, alandamist ja hirmu. Erak elab iga päev surmaga silmitsi. Seega on arusaadav, et erak on märtri noorem vend. Ainult Püha Vaim suudab üksteisest eristada Kristuse märtereid ja Kristuse eremiite.

Märtrikutsumus on harvaesinev, ja see on suur arm. Kutsumus üksinduseks on teatud mõttes samalalaadne. Mingi inimlik kavatsus ei tee meid märtri, niisamuti ei hakka me erakuks iseenda soovi läbi. Kindlasti on ka igatsus üksinduse järele teispoolne siis, kui ta kannab vilja. Ja kui see on teispoolne, on ta tõenäoliselt vastuolus meie enda kavatsuste ja soovidega. Me võime küll valmistada end ette rännakuks teerajal, mis viib meid kõrbesse. Me võime seda aimata ja igatseda. Aga lõppude lõpuks teeb inimesest eraku Jumal.

On ükskõik, kas meid on kutsutud elama osaduskonnas või üksinduses. Mõlemal juhul tuleb meil ehitada apostlite ja prohvetite alusele ning sellele nurgakivile, kes on Kristus. See tähendab, et meid on kutsutud täitma ja teostama Tema väe müsteeriumi, mis meie sees tegutseb. See vägi äratas Tema surnuist üles, ja kutsus meid meie maapealsete pürgimuste keskelt Isa juurde, et elada temas. Missugune meie kutsumus ka pole, on meid kutsutud olema Jumala Armu tunnistajad ja saadikud.

Kristlik erak ei otsi üksindusest meeleolusid või erilaadseid ja ülevaid vaimulikke olusid. Üksindus pole tema jaoks soodne vahend pääsemiseks kuhugi, kuhu tahaks minna - vaimuliku vaatluse seisundisse. Erak otsib üksindust, sest üksindus on selle väljendus, et ta tahab kinkida iseenda täielikult Jumalale. Üksindus ei ole erakule vahendiks, mille abil ta midagi saab, vaid eelkõige see, et ta kingib iseenda ära. Eraku elu võib siis tuua kaasa negatiivse suhtumise "maailmasse" ja põlgustunde selle kurjuse vastu. Kuid mitte

kunagi ei suhtu erakuelu eitavalt kristlikku osadusesse. Võimalik, et siin ilmneb eraku veendumus, et ta pole piisavalt hea osaduskonna silmaganähtavas tegevuses osalemiseks, vaid et tema osaks on teostada mingit varjatud ülesannet osaduskonna vaimulikus keldri-ruumis.

XII

Elu üksinduses on eelkõige elu palves.

Me ei palveta palvetamise pärast, vaid selleks, et meid võetaks kuulda. Me ei palveta selleks, et võiksimise kuulata oma palvesõnu, vaid selleks, et Jumal meid kuuleks ja meile vastaks. Niisamuti me ei palveta lootes ükskõik missugust vastust: see vastus peab olema Jumala vastus.

Erak on niisiis inimene, kes pidevalt palvetab ja kelle tähelepanu on kogu aeg suunatud Jumala poole. Ta kannab alati hoolt oma palve puhtuse eest, jälgib, et ta ei seaks enda vastuseid Jumala vastuste asemele, et ta ei teeks palvest omaette väärtust, jälgib, et tema palve oleks salajane, puhas ja lihtne. Kui ta teeb nii, siis võib ta unustada, et tema "täiustumine" sõltub tema palvest: ta unustab iseenda ja elab Jumala vastusele lootes.

Minu arvates ei saa seda täielikult mõista, kui samas ei peeta meeles, et kuigi hilisematel etappidel võib palveelu saada eri vorme, on selle lähtekohaks *palumine*.

Palumine ei määri mingil moel üksinduses väljaõeldud palve puhtust, vaid vastupidi järgib ja kaitseb seda. Üksiklane tunneb teistest inimestest selgemini, et ta on Jumala ees vaene ja puudustkannatav olend. Aineliselt ja vaimulikult on ta täielikult Jumalast sõltuv. Seetõttu tuleb tal paluda kõike. Tema palve on vaesuse väljenduseks. Eraku palumine ei muutu kunagi pelgaks vormitäiteks, niisamuti pole see kombeasi, sest erak tõepoolest vajab Jumalat kõiges.

Erak on palveinimene, ning ta saab tundma Jumalat, kui ta õpib teadma, et tema palved *saavad alati vastuse*. Siit võib ta edasi jõuda vaimuliku vaatlemise tee, kui Jumal lubab.

Tänuvõlg on erakuelu süda, nii nagu see on kogu kristliku elu südameks.

Esimesest päevast peale, mille erak üksinduses mööda saadab, peab ta panema oma südame mõistma, et tolle ülesandeks on kiusata pisaratega tervet tema olemust, ja igatseda innukalt Jumalat. Siis on erak nagu Taaniel, kellele ingel tõi Jumala vastuse (Tn 10,12): "Ära karda, Taaniel, sest esimesest päevast peale, kui sa andsid oma südame, et *mõista ja olla alandlik* oma Jumala ees, võeti su sõnu kuulda..."

Palve juures võib märgata järgmisi omadusi:

1. Kahtlusteta palve (Mt 21,21 ja Jk 1,6), mis eeldab meele ja eesmärgi ühtsust.
2. Kindel lootus (Lk 11).

XIII

"Poeg ei või iseenesest teha midagi kui vaid seda, mida ta näeb Isa tegevast! Sest mida Isa teeb, seda teeb Poeg nõndasamuti. Sest Isa armastab Poega ja näitab talle kõik, mida ta ise teeb." (Jh 5,19-20). Mulle näib, et üksildane elu vaimulikus vaatlemises seisneb selles, et me järgime neid Kristuse sõnu ja viime need enda puhul täide.

Niisugune järgimine seisneb selles, et meie olemise ja tegevuse suhe Jeesusesse on samasugune nagu Jeesuse suhe Jumalasse. "Kes minu sõna kuuleb ja usub seda, kes mind on läkitanud, sellel on igavene elu" (Jh 5,24). Isa tõmbab meid Jeesuse juurde (Jh 6,44-45). "Kõik need, kelle Isa minule annab, tulevad minu juurde" (Jh 6,37). Kõige paremini me kuuleme Isa vaikuses. Jeesus on Elu Leib, keda meile üksinduses antakse. "Nagu elav Isa mind on läkitanud ja mina elan Isa läbi, nõnda ka see, kes mind sööb, elab minu läbi" (Jh 6,57).

Erakuelu on seega elu, kus Isa on viinud inimese tühermaale, nii et tal poleks ühtki teist vaimulikku toitu peale Jeesuse. Sest Jeesuse kaudu annab Isa enast meile ja toidab meid oma ammendamatu eluga. Elu üksinduses peab selle tõttu olema pidev armulaud ja tänu, milles me usu läbi näeme kõike, mis toimub Jumala sügavuses, ega ihalda enam teistsugust elu ja teistsugust vaimulikku toitu.

Ka näib mulle, et elu üksinduses vastab eelpool mainitud kirjakohtadele siis, kui inimene annab ennast selles psalmilaulja kombel Jumala kaitse alla: "Mina olen vilets ja vaene, *aga Issand hoolitseb mu eest*" (40,18). Me sõltume oma elus alati Isa halastavast headusest, ning seetõttu on terve meie elu tänamine. Vahetpidamata me vastame Talle, täname Teda abi eest, mis üha tuleb meie juurde. Arvan, et inimene võib seda märgata, olgu tema kutsumus missugune tahes - eeldades, et see kutsumus on õige.

Erakuelu on elu, kus me loovutame kõik mured Jumala hoolde ja rõõmustame abi üle, mis Temalt tuleb. Mida Ta iganes teeb, see valmistab meile rõõmu. Meie tänumeel on Tema headuse kordumine meis enestes. (Või - meie tänumeel on Tema armu peegeldus, mis teeb meid Temaga sarnaseks.)

Elamine täielikus üksinduses on täiesti teistsugune kui osaline üksindus, mida inimene võib aegajalt maitsata hetkedel, mida ühiskonnas elamine talle võimaldab. Kui oleme vaid ajutiselt üksi, tajume üksinduse väärtust võrdluses mingi teise väärtusega. Kui elame tõeliselt üksi, siis vastandid puuduvad.

Ma ei saa tõmbuda üksindusse selleks, et peatada oma elu liikumine. Ma ei saa kangestudes ja jäätudes keskenduda sisemistele kogemustele. Kui üksindus vaheldub tavalise eluga, võib see oma iseloomult olla peatumine, hetkeline täielik vaikus, keskendumispaus. Aga kui üksindus on mitte paus, vaid pidev seisund,

võime väga hästi loobuda keskendumise ja vaimuliku vaikuse tundest. Kogu meie elu voolab nende päevade olemuse ja vaikuse poole. Me sulandume selle sisse ning töötame vaikselt ja vahetpidamata sellks, et pääseda.

Võib minna ka nii, et ma pöördun üksinduses tagasi sinna, kust alustasin, ning leian taas üles lihtsa, kuuldavalt öeldud palve väärtuse. Näen, kuivõrd täiuslik see on, ja tunnen sellest rohkem rõõmu kui vaimulikust vaatlusest.

Ühiselu reeglite järgi elav inimene võib niisiis vaimulikus vaatluses saavutada kõrge seisundi, kui erakul on üksnes tema *Meie Isa* ja *Ole tervitatud, Maarja*. Mina eelistan erakuelu, kus ma *pidevalt* elan Jumalas ja kõnelen Tema lihtsate sõnade abil. Ma ei igatse erinevateks toiminguteks jagatud elu, mida aegajalt ülendavad tule ja vaimustuse silmapilgud.

Erak on inimene, kes teeb seda, mida ta tahab teha. Tegelikult tal ei olegi muud tegemist. Seetõttu on tema kutsumus ohtlik ja alahinnatud. Ohtlik seepärast, et erak peab saama pühakuks, tehes seda, mida ta teha tahab; ta ei tohi tegutseda vastu oma tahet. On üpris raske saada pühakuks, kui tehakse seda, mis meeldib. Sinu tahe peab siis alati kokku langema Jumala tahtega. Ja tõenäoliselt ei meeldi sulle alati see, mis on Jumala tahe. Aga siis parandab Jumal ise sinu väärad valikud. Ta ei pane neid sulle pahaks, vaid lubab neid, justkui need oleksid Tema "enda tahtmine".

Erakukutsumust alahindavad targasti need, kes kardavad teha seda, mida tahavad. Nad teavad suurepäraselt, et nende tahtmine ei ole Jumala tahe. Aga erakul peab olema julgust teha seda, mida ta maailmas kõige rohkem soovib - ta peab julgema elada üksinduses. See nõuab sangarlikku alandlikkust, sangarlikku lootust - hullumeelset lootust, et Jumal armastab teda sedavõrd, et kiidab inimese valiku heaks, justnagu oleks see Tema enda valik. Niisugune lootus annab märku, et üksinduse valimine on Jumala valik. Et igatsus üksinduse järele võib olla Jumala antud kutsumus. Et selles on arm: see meeldib Jumalale, sest me teeme oma otsused alatise vaikuse alandlikuksmuutvas ebakindluses, mis kunagi ei kiida heaks ega lükka tagasi meie lahendusi.

Iga kord peaksin ma üksindusse tagasi pöörduma nagu paika, mida ma kunagi pole kellelegi kirjeldanud. Nagu paika, mille vaikus on olnud lähtepunktiks mu sisemisele elule. Ja seda ei tunne keegi peale Jumala.

XIV

Kõige paremini palvetad sa siis, kui sinu hinge peegel on tühi ning seal pole ühtki teist pilti peale Nähtamatu Isa Kuju. See pilt on Isa Tarkus, Isa Sõna, *Verbum spirans amorem*, Isa Kirkus.

Me ülistame Isa lootusrikkalt, läbi Tema kuju pimeduse. Kui me elame Tema palge järgi, siis ei samane me enam millelegi muule. Tema kuju annab meile püha

osaduse Isaga ja muudab meid sõltuvaks ainult Temast. See sõltuv elu, mis saab täiuslikkuse puhta usu läbi, on ainus elu, mis on kooskõlas meie olemuse sakramentaalsusega: Isa Kristuses on meie endi Isa.

Kujudest loobumine.

Üksnes puhas armastus võib kõrvaldada loodud olendite pildid sinu hingest ja tõsta sind kõrgemale su tahteelust.

Kui me püüame painutada ennast sellesse loobumisse, pole meil tarvis ühtäkki endast välja heita kõiki pilte. Alguses tuleb meil üksnes asendada kahjulikud pildid headega. Seejärel võime loobuda ka headest piltidest, nendest, mis lõppude lõpuks on tarbetud ja õhutavad meis ilmaaegu erutust ja tunnetetulva. Maastik on hea vabastaja, sest see vaigistab ja rahustab fantaasiat ning tundeid. See laseb tahtelt vabalt otsida usus Jumalat.

Kõik inimlik kirk häirib armu mõju hingele. Ülemäärased soovid kahjustavad vaimu. Nende tormitsemine on ägedaim siis, kui me arvame, et valitseb rahuseisund. Aga saatuslikuks muutub kirk siis, kui see meid enam ei häiri.

Rahu, mida arm annab, on vaimulik stabiilsus, mis on nii sügav, et mingi kirk ei ulatu selleni. See on kõigutamatu, kui me ei lase oma soovidel iseenda pühimus võimust võtta. Tunne võib panna virvendama meie olemuse pealispinna, kuid see ei saa segada hingesügavust, kui see sügavus on armu päralt.

Vaimulik kirglikkus ongi kõige ohtlikum siis, kui see on puhtalt vaimne - see tähendab, et ta ei apelleeri tunnete. Kirglikkus, mis tegutseb tahte sügavuses pinnale tõusmata, vangistab kogu meie olemuse ning võitluse jälgi pole näha. Niisugune on tahtliku patu põhjustatud kirk, kui patule ei osutata vastupanu. See omandab siis mitte kire, vaid rahu ilme.

On olemas ka kirglikkus, mis saab alguse sellest, et me anname järgi oma üleliigsetele soovidele, mis pole otseselt patused, kuid mis tõkestavad armu tööd. Koos sellega põgeneb meie juurest ehe inimarmastus. Järgiandmine viib meid sügavale soovide ja tahte maailma, ja siiski võib see kõik toimuda Jumala teenimise sildi all. Kõige rohkem avaldab hingele kahjustavat mõju kirglikkus, mis külvab meie tahtesse vale innukust: tundub, nagu see lähtuks Jumalast, kuid tegelikult on selle allikaks meie enda himud.

Leidub ainult ühesugust kirglikkust, mis suudab tõmmata Taevariiki enda poole. See on kirk, mis vabab soovidest ümberpiiratud hingesügavustesse rahu. See kirk on korrapärasus ise, ning seda sünnitab meie sees rahu Jumala hääl ja raev, mis kõneleb Tema pühast asupaigast.

...*Ja ometi oled sina püha, kelle istmeks on Israeli kiituslaulud* (Ps 22,4).

Mul oli Kanadas kanala...

Intervjuu
proua Zina
Ottokariga
(s. Väinola)

Katoliku kirikusse sattusin ma nii. Käisin Pühavaimu tänaval III algkoolis; kord soovitas üks õpetaja minna katoliku kirikusse Schuberti kontserdile, see oli aastal 1935 või 1936. Kontsert meeldis mulle väga. Lugesin tollal palju vaimulikku kirjandust, sealhulgas katoliiklikku, sest olin küll kasulaps, aga teadsin, et mu pärisema oli vene-lane ja isa poolakas.

Ma arvan, et see oli 1938. aasta suvel, kui puhkasin koos oma õe ja õe-

Ma olen sündinud 1923. a. Narvas ja ristitud õigeusku, ristiisa olevat olnud üks vene preester.

Minu isal oli Venemaal vend, kes oli arst, ja isale tuli mõttesse teda külastama minna - ilma viisata, sest inimesed olid tsaariajast harjunud Venemaal käima. Tagasi ta enam ei tulnud, mis temaga juhtus, ei tea keegi. Ema elas veidi aega koos ämmaga, siis aga võttis minu kaasa ja tuli Tallinna, kus elas tema vend - minu tulevase kasuema majas. Ema oli üksinda, kasuema muretses talle töökoha ja kuidagi see nii jäi, et ma jäin kasuema hoolde, oma päris ema ma õieti ei mäletagi. Sõna "ema" seostub mul ikka kasuemaga.

mehega Kosel ajakirjanike kodus. Seal sain tuttavaks proua Marta Murduga, kelle nimi enne eestistamist oli Morson. Ta kutsus mind pärast enda poole külla, tegi kirikus inimestega tuttavaks ja viis isegi nuntsiatuuri vaatama. Tema mees, kes oli küllaltki kuulus ajakirjanik, ei olnud küll katoliiklane, kuid käis naisega koos igal pühapäeval katoliku kirikus. Proua Murdu tutvustas mind siinsetele preestritele, piiskop Proffittlichile ja paater Werlingile.

Läksin Werlingi juurde katekismusetundi ja käisin seal umbes kolm kuud. Oma kasuemale, kes oli poolrootslane ja luterlane, ei rääkinud ma sellest midagi. Teadsin, et ta ei

võtaks niisugust uudist eriti rõõmsalt vastu.

Leeritamise, täpsemalt küll ümberristimise päev, sest tollal ristiti luteri kirikust tulijad uuesti, oli 25. märtsil 1939. Kasuema sai sellest teada mõni aeg enne. Ta ütles, et sa võid ju minna, aga ei mingisugust valget kleiti; lõpuks kui see päev kätte tuli, muretses ta mulle ikka valge kleidi. Üks sugulane kinkis valge villase keebi, sest märtsikuus oli kirikus võrdlemisi külm. Ma olin siis veel viimast kuud viieteistaastane. Sel päeval oli ilus kevadine ilm, lumi oli ära sulanud. Minu uueks ristiemaks saigi proua Murdu.

Tallinna koguduse juures kuulusin noortesektsooni, mille juhatajaks oli preili Alma Nurk. Ka minu poolõde Maria Wiszniewska käis seal sageli, kuigi tema kuulus õigeusku. Seal käisid veel preili Saczest (abieludes sai ta uue nime, aga see pole mul meeles), preili Pade, preili Suchaczewska - tema isa oli kiriku kojamees. Siis oli veel preili Mihkelson, preili Norek, ning minu hea lätlanast sõbratar preili Veera Erglis, kes käis küll siin kirikus, kuid katoliiklaseks ei saanud, sest tal oli väga ran-ge vanaema, kes keelas tal katoliku usku tulla. Ta elab nüüd Riias ja tema uus nimi Timane. Kolm aastat tagasi oli ta kolm kuud minu juures Kanadas külas.

Noortesektsoonis oli veel preili Laius - kes kujutas ette et näeb välja nagu Sibylla Schmitz, kuulus saksa filminäitleja - ja tema vend, ja minu kõige lähem sõbratar Bronislawa Saaretok, kelle isal oli saun Heeringa tänaval. Doktor Särrega sain kokku hiljem Saksamaal, Erfurtis, kus ta mind ravis; seda et tema endine nimi oli Blumfeldt sain teada nüüd,

"Kiriku Elu" lugedes. Siis oli veel üks ilus preili Laine Jolanda Tuulevald, kes viidi Venemaale, hiljem tehti saksa spiooniks ja pandi vangi. (*Interjuu proua Ottokariga tegin Tallinna kiriku käärkambris; juhulikult viibissamas ruumis proua Helle Puusepp, kes lisas vahele, et tegemist on tema emaga, kes oli hiljem naasnud Eestimaale ja suri 1991. a. - toim.*)

Mäletan veel leskproua Veronika Viikbergi - tema pojad teenisid altaris, olid hästi vallatud poisid, nii et preester tegi neil tihti kiriku trepil kõrvad kuumaks. Proua Viikberg oli õmbleja ja tegi mullegi mitu kleiti. Kiriku juurest mäletan veel poola nunnasid, õde Mariat, Marcellinat, Angelinat. Mina õpetasin neile eesti keelt ja nemad mulle poola keelt.

Noorteseksioonis koostasime kordamööda referaate. Paater Werling andis mullegi mõned saksakeelsed artiklid eesti keeles refereerida.

Meie pühapäev oli väga pikk. 9.30 oli noorte missa, eestikeelsete luge-miste ja lauludega - igal pühapäeval! 10.30 oli koguduse jumalateenistus, kus samuti oli arvestatud eestikeelsete osavõtjatega. Siis 11.30 oli saksakeelne jumalateenistus ja pärast, vist 12.30, veel poolakeelne. Mina laulsin kõik missad kaasa.

Kõik vaimulikud oskasid veidi eesti keelt. Mäletan skolastikuid Nickelit ja hollandlast Niewsi, kellest ei saanud preestrit. Lugesin teie lehest, et paater Bruno Borucki olnud väga isepäine, aga mulle ta meeldis. Ta jättis väga rahuliku inimese mulje, kuid kitsal teel kokku saada mul temaga muidugi ei tulnud.

Paater Werling viis meid loodusse. Tal oli mitu kõrgharidust. Me võtsime raamatud kaasa ja tema seletas meile loodust. Kui ma ära läksin, käis ta mu kasuemat külas, ja neist said suured sõbrad - kasuema, kes enne oli olnud katoliku usu vastu!

Piiskop Profittlich oli minu jaoks suur autoriteet, eriti on mulle meelde jäänud tema raamatukogu. See lõhn, mis seal oli, jääb mulle eluks

ajaks meelde, nagu ka lillede lõhn Piritä tee ääres - nii lõhnavaid lilli pole kusagil maailmas.

1942. aastal läksin Saksamaale, kuhu jäin kaheksaks aastaks. Töötasin kaks aastat Danzigi ülikoolis laborandina. Kui venelased tulid, pidime põgenema. Olime põgenikelaagris, seal sain ma tuttavaks oma tulevase mehega ja me abiellusime, aga mitte katoliku kirikus; minu mees on eestlasest luterlane. Meil sündis poeg, kes ristiti ühe leedu preestri poolt katoliku usku.

Kanadasse asusime 1950. aastal, ja ma olin algul ühes preeriatalus tööl hästi madala palgaga - 30 dollarit kuus pluss prii elamine, aga tööd tuli teha hommikust õhtuni. Kui mu mees läks Satburysse kaevandusse tööle, töötasin mina haiglas. Umbes 1952 asusime elama Massey linna lähedusse, ja asutasime kanafarmi. Alustasime kümne kanaga, siis oli neid sada, siis nelisada. Seejärel liitsime väiksed kanalad kokku, siis oli linde juba 2 000, ning lõpuks ehitasime täiesti uue kanala, kus oli algul 10 000 kana, aga selleks ajaks, kui jäime vanaks ja talu ära müüsimise, juba 22 000. Pärast käisin veel omaenda kanalal palgalisena tööl, pakisid mune. Elame seal "Spanish Riveri" kaldal siiamani - juba 41 aastat. Minu pojale jäi 10 aakrit maad.

Masseyasse asumise järel hakkasime jälle kirikus käima. Meie abiellu laulatati katoliiklikult 1973. aastal. Minu poeg, tema naine ja mõlemad lapsed on samuti katoliiklased.

Minust endast veel niipalju, et kuulun niisugusesse seisusesse nagu "Diocesan order of Women". See tähendab, et ma olen saanud praktiliselt samasuguse vaimuliku hariduse nagu nõutakse diakonidelt, kuid pühituselt (või täpsemalt õnnistuselt) olen akooliit - kõrgeim aste, mida naised võivad katoliku kirikus saada. Niisugune staatus pole sisse viidud mitte kogu Kanadas, vaid ainult selles Põhja-Ontario provintsis, kus ma elan.

See oli meie piiskopi initsiatiiv.

Minu ülesandeks on preestri abistamine liturgias, ja ma kannan selle ajal ka erilist seisusele viitavat liturgilist riietust. Näiteks protsessioonis läheb kõige ees ristikandja, siis epistolilugeja ehk lektor, siis küünlakandjad, nende järel need, kes jagavad armulaua veini, siis mina ja minu järel preester. Missa ajal istun preestri kõrval, ja kui tal on vaja missapalveid lugeda siis hoian missaali, toon vee ja veini altarile. Enne Meie Isa palvet, kui preester ütleb: "Kristuse läbi, Kristuses ja Kristusega..." hoian mina armulauakarikat.

Missad on meil ainult inglise ja prantsuse keeles. Missal teenivad peamiselt tütarlapsed, poisid on peaaegu täiesti kadunud, nemad tulevad ainult esimesele armulauale ja kinnitamisele ning rohkem neid ei näe. Kuigi sealsamas on meil katoliku kool, kus nad kõik õpivad, harjuvad väga vähesed neist kirikus käima. Ma ei tea, kas selles koolis ongi enam hommikupalvust. (*Poiste kadumise üheks põhjuseks on - nagu mujalgi maades praktika on näidanud - kindlasti ka see, et krapsude ja vikside tüdrukute kõrval tunnevad lapse- ja murdeas kohmakad poisid end lihtsalt ebamugavalt ning jäävad seetõttu kõrvale altariteenistusest ja lõpuks ka kirikust üldse. - toim.*)

Mina suhtun naiste preestriks pühitsemisse katoliku kirikus positiivselt, sest vaimulikke on praegu nii vähe, ikka rohkem langeb neid ära - Ameerika mandril paljud neist abielluvad. Meie ümbruskonnas on praegu väga vähe noori preestrid. Mul on ka palju sõpru teiste kirikute naisvaimulike hulgas.

See koht, kus ma Kanadas elan, on nagu Eesti: samasugused puud ja lilled. Mul on endal suur lilleaed. Aga kanad lõhnavad kõikjal ühtemoodi, ainult ventilatsioonist oleneb. Ammoniaak on väga aktiivne gaas ja selle nahka läks ka mu lauluhäl, sest kui ma oma Kanada kanalal töötasin, siis ma laulsin kanadele... □

USKUDA KRISTUSESSE

isa Mieczyslaw Malinski

(algus KE nr 2/89)

Julgus mõelda

Poolintelligentide vastu

On niisuguseid inimesi, kes ei suuda enam imestada, lasta end kaasa kiskuda, avastada, kätte võidelda, kes "teavad kõike". Iga asja jaoks on neil oma väljakujunenud arvamus, ning seegi ainus ja pöördumatu. Kõiki kes mõtlevad teisiti, peavad nad lollideks, ükskõik kui tühise arvamusavaldusega on tegemist. Aga nende oma arvamus polegi tegelikult teabkui oma, ikka kuskilt kuulnud või loetud.

Maalikunst? Ainult Rafael ja Leonardo da Vinci, kõik muu on jama, mis siis et originaale pole kunagi nähtud ja halvas trükitehnikas reproduktsiooni võib panna seinale jalad ülespidi kesk potte ja panne. Kaasaegsed kunstnikud on plätserdajad "nad lihtsalt ei oska maalida nii nagu peab!" Lisaks räägib ta veel naljaloo: "Kas sa tead missugune pilt sai kunstivõistlusel peaaahhinna? See tehti niimoodi, et lehma saba külge seoti pintsel ja lehm vehkis sabaga vastu lõuendit ning plätserdas selle täis. Ja see pilt saigi peaaahhinna!"

"Chopini, Schuberti, Mozarti, Straussi muusika - vaat sellest ma saan aru, seda võib kuulata. Seal on meloodia mis jääb meelde, mida võib järgi ümiseda. Ja niisugune hea tantsumuusika - sama lugu. Aga see niinimetatud "kaasaegne muusika", kas see üldse ongi muusika? Seal pole ju mingit meloodiat!"

Poesia? "See on Goethe, Schiller, Dante Alighieri, Shakespeare ja mõned kodumaised poeedid selle sajandi esimesest poolest - ehkki viimased on nõrgemad. Nendel lihtsalt on rütmi ja luulet. Aga see: ei

mingit rütmi ega riimi, isegi suuri tähti ja kirjavahe-märke ei ole. Kaootiliselt kokkupandud fraasid. Normaalne inimene ei saa sellest midagi aru. Nemad ajavad jama, aga sina loll pead uskuma, et see on kunst".

"Või võtame skulptuuri. Vanasti oli vähemalt aru saada, et see on hobune, kelle seljas istub mõni vürst või keiser - viimase tunneb ära kasvõi ainult vuntside järgi. Aga nüüd mingi traatrõngastest võrk, ja vaat sulle "surmalaagri memoriaal"!

Võibolla tahaksid sa mind siin ärritatult katkestada ja öelda: "Vastupidi, just uutel vooludel ongi veel midagi öelda, mina olen uue poolt ja vana vastu!"

Pane tähele, mind huvitab pigem see, et sa ei oleks ühegi kunstivoolu vastu vaid *kunsti* kui niisuguse poolt, küsimata kas see on uus või vana, et sa ei sulgeks oma arusaamist ühtegi eelarvamusegetosse. See on leplikkuse vältimatu eeltingimus: tunnistada endale, et sa ei saa veel paljudest asjadest aru, lihtsalt pole veel õppinud aru saama. Kuid sa pead tahtma aru saada, tahtma õppida, ehkki sa mõnda aega käitud nagu väike laps sümfoniakontserdil: "Issi, kui need onud oma pudelid läbi saevad, siis lähme koju". Lõpuks mõistad sa, et nii klassikalises muusikas, jazzis kui rokis on teoseid, millel on sulle midagi öelda alles pärast mitmendat kuulamist. Esimesel korral ei suuda sa ilu ja sügavust lihtsalt haarata. Samamoodi on luulega, samamoodi maalikunsti ja skulptuuriga.

Iga teose mõistmise juurde tuleb leida tee. Kaasaegse kunsti mõistmisele viib üks tee, klassikalises kunstist arusaamisele teine. Kaasaegne kunst ei ürita

midagi jutustada, midagi fotografeerida, et anda la-
kooniline ja ajalooline pilt näiteks Grünwaldi lahing-
gust. Tänapäeva kunst kannab endas hoopis teist
eesmärki: kutsuda meis esile esteetilisi elamusi. Samuti
on kaasaegse muusikaga - see ei ole võibolla nii
"jutustav" kui näiteks Chopini muusika, kuid ometi
võib ka helide kaudu, kust meloodia ei eraldu, paljugi
öelda.

Sellepärast ongi alati - mitte ainult alguses - vaja
osata toetuda autoriteetidele, sest igal ajal on tehtud
ka halba kunsti. Värvilahendusi, kus inimene pole
viitsinud värvide elementaarsest kokkusobivusest en-
dale vähematki aru anda; on olemas palju koledaid
skulptuure, võika arhitektuuriga hooneid, vastikuid
heliteõseid, jubedaid luuletusi, rumalaid teatrietendu-
si ja halbu filme. Maailmas on palju halbu asju, mis
varjavad end kunsti sildi taha, nii et sa ei suuda sellest
rögastikust ise läbi murda. Sellepärast otsi omale tee-
juht heade kriitikute ja retsenseerijate, oma ala asja-
tundjate näol. Ometi ei tähenda see, et sa peaksid
nende arvamustega kõiges nõustuma, paljuski kaju-
neb sul välja oma arvamus. Aga kahtlemata hoiad sa
nii kokku aega ja väldid pettumusi, ning sulle saab
paljugi selgeks.

Avatus kultuurile

Kas sa oled kaasaegne?

Luba, et ma esitan sulle mõned küsimused.

Kes on Corbusier? Wright? Rouault, Klee, Matis-
se, Camus, Stockhausen, Bertoni, Dürrenmatt, Wel-
les? Kas sa teed vahet Einsteini ja Eisensteini vahel?
Kes kirjutas "Vennad Karamazovid"? Mida tähen-
dab blues? Milles seisneb metalli termiline töötlemine,
misasjad on pooljuhid, laser? Kas sa oskad seletada
sisepõlemismootori tööpõhimõtet? Kuidas saadakse
plastmasse? Kes sai möödunud aastal Nobeli kirjan-
duspreemia? Aga "Oscari"? Kui suur oli möödunud
aastal rukkisaak hektarilt sinu kodumaakonnas? Mida
kirjutas Kafka ja mida Penderecki? Keda pead sa
kaasaegsetest kunstnikest kõige suuremaks? Mida
erilist on Rochamp väikeses kirikus? Ma ei küsi tea-
duse ja kultuuri kõige viimaste saavutuste kohta, vaid
läbisegi, nii et sa mõistaksid, mis on mulle oluline.

Kahte vastust ma kardan: "Kelleks sa mind pead,
et esitad nii naiivseid küsimusi!" või "Kust peaksin
mina seda kõike teadma?"

Kui sa kuulud nende hulka, kes vastavad esimese
skeemi järgi, siis ära enam edasi loe. Palun tõesti väga

vabandust, ma ei tahtnud sind ärritada ja ärme sellest
rohkem räägime. Kui aga mitte, siis luba, et küsin
edasi: mida sa praegu loed, millal käisid viimane kord
teatris, kontserdil, näitusel? Milliseid ajalehti ja ajakir-
ju sa jälgid pidevalt, milliseid ainult vahel? Kindlasti
kuuled sa koolis Graham Greene'ist, Andrzej Waj-
dast, ometi ei ole kool see koht, kus sa võiksid tunda
õppida kõike, mis puudutab kultuuri, majandust ja
poliitikat. Lihtsalt aega ei jätku, ja polegi vaja. Kool
on määratud selleks, et anda fundamentaalsed tead-
mised füüsikast, keemiast, matemaatikast, bioloogi-
ast. Süvenema mingisse valdkonda peab iga inimene
ikka ise. Kooli ülesandeks on õpetada inimesi näge-
ma ilu ja mõtet klassikalistes valdkondades, ajaloos,
geograafias, keeltes; harjuma käima teatris, kuulama
muusikat. Kõik ülejäänud on sinu enda kätes.

Spetsialiseerumine

Kelleks sa tahad saada?

Miks sa koolis käid? Võibolla vastad, et sa ei tea.
Hästi, ma küsin teisiti: kelleks sa tahad saada? Mida
sa teed siis, kui õpinguteaeg läbi saab?

Ehk saad sa nüüd paremini aru, kuhu ma sihin.
Mind huvitab see, et sa näeksid oma õpingutes mõtet
ja seoksid need juba praegu mingi kindla elueesmär-
giga.

Ma esitasin selle küsimuse paljudele keskkooli-
õpilastele ning jõudsin järeldusele, et suurem osa
noori ei tea, milleks nad õpivad. Vanemad inimesed
imestavad selle üle, ärrituvad - aga noored tõesti ei
tea. Täiskasvanud on lihtsalt omal nahal tunda saanud,
mida tähendab rääkida ainult oma emakeelt, kui vähe
erialast kirjandust on emakeeles ja kui raske on võör-
keelteta oma erialal edasi õppida.

Keegi rääkis mulle kunagi oma uut tüüpi kooli
ideest. Kui lapsed kooli tulevad, lähevad nad kõigepealt
riietusruumi, kus igaüks riietub valitud eriala järgi.
Ühed mehaaniku kombinesooni, teised panevad sel-
ga pagarikitli ja pähe pagarimütsi jne. Siis lähevad
nad oma "töökohtadele" kohe esimesest klassist
peale, et mängu kaudu jõuda soovitud eriala parema
omandamiseni. Iga laps võib liituda selle grupiga, mis
on talle kõige rohkem meele järgi. Nii käib ta koolis
kuust kuusse, aastast aastasse, paneb selga tööriided
ja harjub juba lapsest peale näiteks autot parandama
või ükskõik millist tööd tegema. Niisuguse meetodi
järgi kiinduvad lapsed väga oma õpinguisse ega jõua
koolivaheaja lõppu ära oodata, sest "tihend tahab

vahetamist" või "kuidas kevadel kasvama pandud tikrid on juurdunud".

Võibolla tekib sul küsimus: kuidas niisuguses koolis panna lapsed matemaatikat, geograafiat ja ajalugu õppima? Matemaatikat kasvõi sellepärast, et osata üle lugeda käigukasti hammasrataste hambad, geograafiat sellepärast, et teada missuguselt maalt saab autoosi kõige odavamalt, või kus on sordiaretus kõige paremal järjel. Laps, kes on lõpetanud niisuguse algkooli, võib edasi minna vastavasse keskkooli. Aga ta tunneb juba autot nagu oma taskut; oskab sulle tabelil või mikroskoobi all näidata, kuidas näeb välja taigna kerkimine, millised protsessid toimuvad terases erinevate temperatuuride mõjul.

Sa küsid, miks siis niisuguseid koole ei ole? Sellepärast, et need poleks "päris head koolid" - nad anaksid liiga kitsa maailmavaate, liiga "spetsialiseeritud" mõtlemisviisi, mis ei arenda piisavalt eluks nii vajalikku teoreetilist mõtlemisvõimet, seda, mida me nimetame intelligentsiks. Niisugune kool suudaks koolitada häid oskustöölisi, kuid mitte kunagi laia silmaringiga inimesi.

See ei tähenda, et sa ei peaks mõtlema oma tulevasele erialale. On väga tähtis, et sa unistaksid oma tulevases elukutsest, et sa ehitaksid mudeleid ja koguksid neid, loeksid neid ajakirju, mis sind selles suunas arendaksid, erialast kirjandust. Lase end kaasa kiskuda oma huvialast, see aitab sul sinu tõelise kutsumuse üles leida.

Planeerimine

Tänu taskukalendriks

Kas sa täitsid oma eelmise kuu plaani? Aga võibolla sul seda polnudki?

Juhtub tihti, et paljud head kavatsused lähevad nurja või ettevõtted pankrotti just sellepärast, et pole osatud eesseeisvat ülesannet õigesti planeerida.

Aga sina võta kätte ja püüa. Milliseid muutusi sa oma praeguses elus ette näed? Mida võiks korteris muuta, ümber paigutada, täiustada? Osta uus lamp, et oleks parem lugeda, uus raamaturiil? Mida sa tahaksid õppida sellel aastal, millises vormis? Milliseid ajakirju ja ajalehti sa tahad lugeda? Milliseid raamatuid läbi lugeda? Kui palju käia teatris, kontserdil, kinos? Kellele saata õnnitluskaardi, kelle sünnipäeval käia?

Kuidas sa näed oma usuelu? Kas sa soovid osa võtta rekollektsioonidest? Missugune puudus peaks sinu elust kõige kiiremini välja juuritid saama? Kes

sulle sinu ligimestest kõige rohkem närvidele käib? Missugust voorust peaksid sa endas kõige rohkem arendama? Kuidas sa kavatsed sisustada oma suvepuhkuse? Kas lähed mere äärde või mägedesse? Kui kauaks ja kellega?

Võib juhtuda, et mõned plaanid ei mahu ühte aastasse, võibolla pead nad kindlaks määrama kahe, kolme või isegi viie aasta peale.

Mida sa teed homme, ülehomme? Mida oled sa lubanud kellelegi, mis kell pidid kokku saama? Kirjuta kõik oma taskukalendrisse. Pane see taskusse, kust on ta on kõige hõlpsamini kättesaadav, ja ära lahku sellest kuni aasta lõpuni. Järgmise aasta alguses ostad omale uue. Nii ei unusta sa ära vajalikke koosolekuid ja külaskäike, pead meeles, millal tuleb laenatud raamat tagasi anda, võlad tasuda. Kalendri abil saad lahti paljude asjade meelespidamise raskusest, mis hoiab sinu närve pinge all.

Plaani järgi elada on kergem. Siis näib inimesele, et ta on nii palju korda saatnud ja et iga päev on olnud millegagi täidetud. Kui me seda aga lähemalt analüüsime, on see justkui heinakuhi, millest palliks surutuna ei jää kuigi palju järele. Nii õpime plaani abil ka nägema, et on palju mõttetuid külaskäike ja tühja lobisemist. Lõpuks hakkad mõistma, et elus pole ühtegi loengut, mida peaks tingimata kuulama, ühtki teatrietendust, mille vaatamine oleks vältimatu, ühtki raamatut või ajakirja, mida ei võiks lugemata jätta.

Oskamatus planeerida on pahe, mis läheb meile maksma liiga palju, sööb liiga palju meie närve, raha, aega, et me võiksime sellesse kergemeelselt suhtuda.

3. jagu - Õigus

Ligimese õigus

Inimkond

Väike linnake pühapäeva pärastlõunal. Sajab vihma. Aknaraamid narmendab värv, läbi pesemata akna klaasi paistab määrdunud maailm.

Toas on aurune ja lärmakas, liiga kitsas - liiga palju inimesi ja vana mööblit - et sundida end raamatut kätte võtma. Lihtsam on minna õue, tõmmata pintsakukrae üles ja toppida käed püksitaskusse. Udust hakkavad silma veel paar samasugust kuju. Kuhu minna selle tapva igavuse, selle halli vihmasena eest? Ainuke

koht on baar, mille aegajalt lahtipahvatava ukse vahelt kostab kõnekõma. Või siis taguda mõne tuttava juures kaarte ja juua viinale õlut peale kuni järgmise hommikuni, mil tuleb minna jälle vabrikusse tööle.

Kui palju on niisuguseid külasid ja alguleid, kui palju on niisuguseid inimesi?

Ma usun et pilt, mille ma sulle silme ette tõin, tekitab sinus ebameeldiva tunde. Nii on õige. Ja ära ütle, et see pole tõsi. Nii on olnud ammuselt ajast ja on kusagil nüüdki. Sellele mõeldes ei saa paljud inimesed rahulikult magada.

Tihti võib kuulda, et inimkond areneb edasi - eriti puudutab see inimese mõttelendu teaduse ja tehnika vallas - aga et moraali suhtes seisab inimkond paigal või teeb vähikäiku. Ma arvan, et see pole päris nii.

Inimkond on tõesti teinud suuri edusamme ühiskondliku kõlbluse, s.t. inimõiguste alal. Sellest annavad tunnistust paljud asutused: sünnitusmajad, tuberkuloosi- ja reumatoloogiakliinikud, onkoloogilised haiglad kuni vabrikute tööhügieeni, tänavamüra vastaste aktsioonide, töötundide vähendamise ja majanduslikult mahajäänud riikide abistamiseni. Misjonärid ei pea enam tuletama koloniaalvõimudele meelde, et "värvilisi" tuleb kohelda inimlikult, sest pole enam õieti koloniaalidki. Pidalitõbiste eest hoolitsemine ei ole enam ainult religioossete organisatsioonide ülesanne. Tõesti, olid olemas Hitleri rezhiimi koonduslaagrid, kuid oli ka kogu inimkonna hukkamõistetav hinnang sellele, ja Nürnbergi protsess, mille sarnaseid pole varem olnud.

Sajandist sajandisse on inimene "kasvanud" mõtlema teise inimese peale enda kõrval. Me tahame, et iga inimene, vaatamata nahavärvile ja rahvusele, võiks elada vabaduses ega peaks kannatama nälga ja vaesust, rasket korterit ja nappi riietust, et tal oleks võimalus luua perekond, et ta tunneks end turvaliselt, et töö kõrval oleks tal aega oma inimsuse arendamiseks, suhtlemiseks maailma kultuuriga.

Me ei suuda enam leppida inimeste jaotumisega ülemateks ja alamateks klassideks: nendeks, kes teevad tööd ja nendeks, kes elavad teiste töö arvelt. Me ei suuda rahulikult mõelda sellest, et kusagil töötavad inimesed igasugust hügieeni eiravates tingimustes. Meil on raske elada mugavas korteris, kõht meeldivalt täis, kui me teame, et kasvõi maakera teisel poolel elavad inimesed poolnäljas ja ilma katusega pea kohal; raske on tunda rõõmu maailmakirjandusest, kui me teame, et maailmas on inimesi, kes ei oska ei lugeda ega kirjutada.

Kui kusagil on pöud ja näljahäda, taifuun ja üleujutused, moodustatakse välkkiirelt komiteed ja viiakse läbi aktsioonid, et hädasolijaid aidata. Inimkond on loonud ÜRO - organisatsiooni, mis ei valva ainult rahu üle maailmas, vaid kaitseb ka inimõigusi, aitab majanduslikult mahajäänud maid, loob võimalusi kultuuri arenguks ka seal.

Me ei ole üksikisikute kogum, kes elavad igaüks oma nurgas. Me oleme justkui organism, mis saab olla kas terve või haige. Aga see sõltub juba inimkonna iga liikme tervisest või haigusest.

Me pole üksikisikud mitte ainult oleviku, vaid ka mineviku suhtes. See, et me elame majades, pole ainult meie kaasaegsete teene, kes need on ehitanud, vaid ka nende meie esivanemate teene, kes on leiutanud tsemendi, tellise, terase ja ehituskunsti. Me käime mööda tänavaid, sõidame autodega, kasutame elektrilampe, valmistame gaasitulel toitu, oleme aina ümbritsetud oma esivanemate hoolet ja armastusest. Meie järeltulijad saavad omakorda kasutada kõike seda, mida oleme teinud meie. Inimkond on organism, mis eksisteerib esimese inimestepaari ellukutsumisest ja kestab kuni viimase inimese surmani.

Me oleme kõik vastastikuselt sõltuvuses. Sellepärast: kui sa laiskled, teed kurja - ja vastupidi, kui sa töötad, kui sa teed head, siis ei puuduta see ainult sind. Iga sinu teo läbi jääb inimkond nii materiaalselt kui vaimselt vaesemaks - või saab rikkamaks.

Inimõiguste kaitsel seisab miski, mida võiks nimetada õigluse kardinaalvooruseks, ligimesearmastuse vooruseks. Mõlemad hõlmavad kõiki inimesi, sest armastus tekib sellest, et me tunnetame ligimese kui Jumala loodu väärtust, ja õiglus sunnib meid võitlema ligimese õiguste eest.

Õiglus sunnib meid teistega arvestama, sest õiglus on tahte suunitus anda igaühele seda, millele tal on õigus. Igal inimesel on õigus elule, omandusele, vabadusele, heale nimele ja tööle.

Kui laskuda üksikasjadesse, võime rääkida õiglussuhetest inimese ja inimese, inimese ja ühiskonna, erinevate ühiskondade (perekond, rahvas, riik, kirik) vahel.

Järgneb "Kiriku Elus" nr 12/93

KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID

PAAVSTI ÄSJAILMUNUD MORAALIENTSÜKLIKA "Veritatis splendor" valmistas kõige räigematele paavstikriitiseerijatele peettumuse. Mitu kuud enne entsüklika ilmumist läbis ajakirjandust "paljastuste" buum, milles viidati infolekkele ühe entsüklikat ettevalmistava komisjoni liikme kaudu. Arvati, et uus dokument sisaldab rangemat seisukohavõttu moraalsete erijuhtude ja sündivuse reguleerimise lubatavate ja lubamatute menetluste kohta, kuid see esitab vaid süstemaatilise käsitluse moraalil üldpõhimõtetest üksikasjadesse laskumata. Kiriku seisukoht neis küsimustes on juba väljendatud paavst Paulus VI entsüklikas "Humanae vitae" (1968). Uue entsüklika teemal on kavas pikem artikkel järgmises "Kiriku Elu" numbris.

VATI KANI PREESTRITEKONGREGATSIOONI SEKRETÄR, ülempiiskop Crescenzo SEPE esitles oktoobri lõpul selle organisatsiooni üldkoosolekul valmimisjärgus olevat uut direktiivi preestrite elust, tööst ja pidevast väljaõppest. Direktiiv on ette valmistatud laialdases koostöös piiskoppide, teoloogide ja paljude erinevate alade spetsialistidega, kelle üksmeelne arvamus oli, et uus dokument peaks saama kirjutatud positiivses toonis - unustamata siiski preestrite probleeme - ja sisaldama põhjalikku teoloogilist argumentatsiooni.

Dokumendis käsitletakse selgelt ka olemuslikku erinevust ristimisel põhineva üldise preesterluse ja pühitsusele toetuva preesterluse vahel, et teha selgemalt arusaadavaks nii tsölibaadi vajalikkus kui ka see, miks ei saa preestriks pühitseda naise. Dokument, mille täpsemat ilmumisaega pole veel teatatud, on mõeldud kasutamiseks piiskoppidele, kes omakorda kohandavad seda kohalike oludega.

PAAVST JOHANNES PAULUS II tegi septembri lõpus oma 114. nda reisi Itaalias, külastades Piedmonte maakonda loode-Itaalias. Paavst kuulutas õndsaks kiidetuks Püha Joosepi Oblaatide kongregatsiooni asutaja, Acquini piiskopi Giuseppe MARCELLO ja külastas Vatikani riigisekretäri Angelo SODANOT tema kodus.

MICHELANGELO KUULSA FRESKO, Sixtuse kabelisse maalitud "Viimse kohtupäeva" esimene restaureeritud osa avati oktoobri lõpul. 1541. aastal esmakordselt avatud fresko ennistamine on Sixtuse kabeli suuremahuliste taastamistöde viimane etapp.

PÜHA AUJÄRJE MAJANDUSASJADE eest vastutav kardinalide kolleegium oli novembris peetud koosolekul sunnitud tõdema, et Püha Aujärje k.a. eelarves tekib tõenäoliselt 26 miljoni dollari suurune puudujääk. Negatiivse arengu peapõhjus oli eelmisel aastal tehtud otsus pensionifondi kohta. Eelarve tasakaalustumist loodetakse Vatikani riigi ja maailma piiskopkondade poolt antava abi suurenemise arvelt.

IISRAELI ÜLEMRABI ISRAEL MEIR LAU külastas septembri lõpus paavst Johannes Paulus II. Kohtumine toimus südamlilikus õhkkonnas ja vestluse käigus kinnitati, et mitmetest ajaloolistest väärkäsitlustest on juba üle saadud, nagu on kohane vendadele, keda seob Aabrahami usu pärimus. Paavst märkis, et juutlus on kristlusele kõikidest teistest religioonidest kõige lähem. Ülemrabi kordas paavstile Iisraeli välisministri Simon PERESI kutset külastada Iisraeli. Paavst tänas ja avaldas lootust, et reis saab peagi teoks. Viimati käis ta Iisraelis palverännakul Krakovi peapiiskopina 1963. aastal. Paavst ja ülemrabi, kes on Poolas sündinud, meenutasid üheskoos Krakovit ja Wadowicet.

JERUUSALEMA LÄÄNERIITUSE KATOLIILIKLASTE patriarh Michel SABBAH on teinud ettepaneku, et kirik võiks osaleda tulevases linnavalitsuses. Nii võidaks tagada usuvabadus nii katoliiklikesse idariitustesse kuulujatele kui ka kogu kirikule üldse. Jeruusalema jagamine Iisraeli ja Palestiina pealinnadeks oleks tema arvates täiesti reaalne lahendus. Patriarh rõhutas, et Jeruusalemi ei kuulu ainuõiguslikult ühelegi konfessioonile, vaid kogu maailmale. Ta tuletas ka meelde, et peab vahet tegema islamiusu ja islami äärmusliikumiste vahel: "Islam ei ole kristlaste vaenlane ega vastane, vaid jõud, kellega koostöös peab üles ehitama uut maailmakorraldust."

PAAVSTLIKU ABIELUPROBLEEMIDE NÕUKOGU esimees peapiiskop Vincenzo FAGIOLLO nimetas USA katoliku kirikukohtu poolt kehtetuks kuulutatud abielude suurt arvu "suureks skandaaliks", mille põhjuseks saab pidada ainult kirikuõiguse vääratõlgendamist. Peapiiskop kinnitas avalikult, et kõigist taotlustest rahuldati 98%. Ameerika Ühendriikide kirikukohtu ametliku statistika järgi esitati 1992. aastal kohtule 39 980 taotlust, millest 80% rahuldati. Kanoonilise kohtu eesistuja, professor Royce THOMAS selgitas, et kaks kolmandikku taotlustest tuleb mittekatoliiklastelt, kes soovivad astuda katoliku kirikusse või abielluda katoliiklasega. Abielu kehtetust tunnistavate kohtuotsuste kõrge protsent on tingitud sellest, et alusetud taotlused lükatakse tagasi kohe. Kohtuasi algatatakse alles siis, kui tegemist on tõesti problemaatilise kaasusega.

Katoliiklaste uuestiabiellumise probleem on tõsiselt üles kerkinud ka Saksamaal. Kolm edela-Saksa piiskoppi kirjutasid hiljuti ühise karjasekirja, milles ütlevad: "Kirik ei saa vaadata mööda Jeessuse sõnadest abielu lahutamatusse kohta. Kuid kirik ei või ka sulgeda silmi selle ees, et paljud abielud jooksevad karile." Piiskopid ei soovi toetada lootusi, et teistkordse abielu lubamine muutuks üldiseks praktikaks, ja peavad oluliseks, et uue abielu sõlminud inimene saaks absoluutsiooni ja õiguse käia armulaual alles seejärel, kui ta on olukorra üle oma südametunnistuse ees vä-

KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID

ga põhjalikult järele mõelnud. Samas tulevad piiskopid meelde, et kirik on alati kutsunud üles neid, kes on sakramendiosadusest eemale jäetud, mitte jääma eemale kirikust ja kogudusest.

SENSATSIOONILISED TEATED GEENIMANIPULATSIOONI alalt, mis viimasel ajal on ajakirjanduses suurt tähelepanu ärratanud, olid kõne all Kiriku tervishoiutöötajate pastoraalse hoolduse nõukogu koosolekul. Paavstliku Teaduste akadeemia liige, professor Jerome LEJEUNE mõistis järsult hukka teated, nagu oleks inimloodetega tehtud meditsiiniliste katsete käigus saavutatud "tähelepanuväärseid tulemusi". Ta väitis koguni, et need katsed kukkusid haledalt läbi: "(Inimloote) kloonimise abil toimuv manipulatsioon pole võimalik. /---/ Siiski on toimunud "imeline" manipulatsioon, kuid selle objektiks oli ajakirjandus. Nende poolt vahendatud väärinfo tegi vähetähtsast manipulatsioonikatses ainulaadse sammu teaduse arengu teel -mitte aga selle, mis see on: selge märk inimloomuse taandarengust. /---/ Inimloomuse eksimine muutub seda ohtlikumaks, mida tähtsam on teaduslik saavutus." Professor Lejeune hoiatas teaduse arenguga kaasneva ebainimlikkuse suurenemise eest, kasutades näitena Parkinsoni tõve ravimiseks kasutatud menetlust, kus elavate loodete rakke siirdatakse patsientide kudedesse, kuid mis tema andmetel pole kaasa toonud mitte mingeid positiivseid ravitulemusi.

INGLISMAA PEAPIISKOP, KARDINAL BASIL HUME sõidab Rooma, et lahendada anglikaani kirikust katoliku kirikusse üle tulla soovivate preestrite küsimus. Inglismaa katoliku piiskoppide enamik ei soovi, et naisvaimulike ametisselubamise tõttu ületulnud anglikaanide jaoks loodaks katoliku kirikus mingi anglikaani riitusega uniaadikirik või vastav personaalprelatuur. Kardinal Hume on seevastu optimistlik ja loodab, et probleem leiab lahenduse.

Novembri esimesel päeval kinnitas Inglismaa ülemkoda 135 häällega 25 vastu aasta tagasi anglikaani kiriku sinodil tehtud otsuse naiste ordineerimisest. Alamkoda oli teinud kinnitava otsuse mõni päev varem, samuti suure häälteenamusega. Nüüd seisab lõplik otsus kuninganna Elisabethi taga. Kui monarh oma allkirja annab, pühitsetakse esimesed anglikaani naispreestrid tuleva aasta ülestõusmispühadel.

BELGIA KUNINGAT BOUDOUINI, kes hiljuti suri, peab rahvas pühaks inimeseks. Belgia rooma-katoliku kiriku juht kardinal Godfried DANNEELS teatas, et kuninga õndsaks kuulutamise protsess käivitub lähemal ajal. Itaalia ajalehele "Il Giornale" antud intervjuus ütles kardinal: "Minu jaoks on Boudouin pühak, ilma et ma peaksin selles kahtlema, ja ma ootan päeva, mil tema eestkostel sünnib mõni ime." Kardinal kirjeldas

kuninga vagadust, askeetlikku elu ja eeskujulikku käitumist avalikkuse ees. Kuningas käinud iga päev missal, võtnud vastu Armulauda ja pihtinud sageli.

KATOLIKU KIRIK ON SHVEITSI SUURIM KIRIK. Evangeelne kirik kaotas seal 80.-tel aastatel 5% oma liikmeid, praegu tunnistab end protestantideks 40% shveitslastest. 6,5 miljonist shveitslastest tunnistab end kristlaseks 85%. Tähtsusest kolmandaks religiooniks on tõusnud islam, muhameedlasi on Shveitsis 152 000.

HORVAATIA JA BOSNIA-HERTSEGOVIINA katoliku piiskopid tegid novembri keskel ühisavalduse, milles märgivad, et Bosnia mõnedes piirkondades võib katoliku kirik kaduda täielikult. Seal varem elanud 830 000 katolikkasest on rohkem kui pooled oma kodudest välja aetud. Peaaegu kõik kiriklikud ehitised on kas suuremalt osalt või täiesti hävitatud, ning süstemaatilised hävitamised ja pagendamised jätkuvad senini.

UKRAINA UNIAADIKIRIKU PIISKOPPIDE konverents otsustas luua neli uut piiskopkonda. Paavst Johannes Paulus II kiitis selle otsuse heaks. Oma piiskopi said Kolomja-Chernivci, Ternopil ja Zboriv - vastavalt Pavlo VASÖLÖK (kes sai nõukogude ajal kuulsaks mitmete hiljem palju probleeme tekitanud isikute preestriks-pühitsemisega põranda all) ning kaks Tsehimaalt pärit kreekakatoliku vaimulikku, Mõhailo SABRÕHA ja Mõhailo KOLTUN. Dobrobõh-Sambiri piiskop nimetatakse ametisse hiljem.

KASSÖJAVÄEVAIMULIKUD ÕNNISTAVAD RELVI? Sellise pealkirja all viidi Saksamaal läbi küsitlus. 91 % vastanutest arvas, et õnnistavad küll, aga eitohiks. Armeevaimulike generaalkaas Ernst NIERMANN kinnitas seevastu, et saksa sõjaväevaimulikud pole kunagi relvi õnnistanud ega kavatseda seda teha ka tulevikus.

VÄHEMALT 30 KERGEUSKLIKKU andaluuslast vajasis haiglaravi, saades raskeid silmakahjustusi selle tagajärjel, et jõllitasid üksisilmi päikesesse, lootes näha seal neitsi Maarjat. Selleks innustas neid 18-aastane "visioonär", keda tuntakse nime all *Santón de Baza*, ja kes väidetavalt on korda saatnud imetervendamisi. 11. juunil kogus ta las Siete Fuentes'esse kokku üle 1000 inimese jälgima Maarja ilmumist. Ta käskis, et nad kinnitaksid pilgu päikesesse ega pööraks silmi ära, kui soovivad näha Neitsit täie selgusega.

Jumalaema ilmumisest andmeid pole, küll aga said vähemalt 8 inimest pöördumatuid silmakahjustusi põletuse läbi, kaotades 45 % nägemisest. Imetervendajal ongi nüüd kõvasti tööd, kui ta tahab säilitada oma reputatsiooni ega soovi tulivihaste kergeusklike käest lihtsalt kere peale saada.

KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID

PAAVST PARANEB PRAEGU kiiresti ja hästi väikesest traumast, mille ta sai 11. novembril.

Audientsil ÜRO toiduainete- ja põllumajandusorganisatsiooni FAO esindajatele astus paavst kohalviibijaid tervitama, libises poodiumi trepi astmeid katval vaibal ning kukkus paremale õlale. Selle tagajärjel läks tal abaluu paigast ja tekkis ka väike luumurd, kuid see ei takistanud tal esimeses reas seisnud külaliste tervitamist jätkata.

Sama õhtu ja öö oli paavst Gemelli haiglas Roomas meditsiinilise järelevalve all, kuid jätkas kohe järgmisel hommikul oma tööd ja kohtumisi Vatikanis. Tema 17 tunni pikkust päevaprogrammi mõjutab trauma vaid sellega, et mõneks ajaks on edasi lükatud need tööülesanded, mida täites ta võiks liialt inustuda oma paremat kätt kasutama.

Püha Aujärg on järsult tagasi lükanud kõik need teated, mis levitasid vahetult pärast õnnetust valgukliirusel maailma massiteabes väidet, et paavst kukkus järsu tervisehäire tagajärjel, või et tal oleks trauma järel esinenud mälukaotust.

PÄRAST "ENGELWERKI" KEELUSTAMIST (vt "KE" 5&6/1993) on "inglitöölisel" jäänud vahele uue kavalusega. Hiljuti selgus, et Salzburgis mõnda aega tegutsenud "Religioosse Kombeteaduse Selts" osutus suitsukatteks, mille varjus propageeriti "Engelwerki" ideid. Kohaliku piiskopi otsusega on nüüdsest ainult piiskopi poolt määratud vaimulikel süstemaatilise hingehoiu õigus. Ilmutustenägija poeg, endine "Engelwerki" juht Hansjörg Bitterlich, kes pärast tema ema ilmutuste vaidlustamist oli Kirikule kuuletunud, lubas nüüd ka Salzburgi piiskopi otsusele alluda. Kas kuni järgmise vahelejäämiseni?

EESTIST. Alates käesoleva aasta suvest hargneb konflikt eesti õigeusu koguduste vahel. Rühmal eesti õigeusulistel (eesotsas preester Immanuel KIRSIGA) on ette näidata Stockholmis asuva Skandinaavia püha Sinodi dokumendid ennesõjaaegse "Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku" siirdumisest mainitud sinodi alluvusse, ja volitus ajaloolise õigusjärgsuse taastamiseks. Vastavalt nendele dokumentidele tunnustas EV Siseministerium 11. augustil 1993 EAÕK Eestimaa pinnal taaslooduks toona kehtinud põhikirja alusel. Moskvale alluva "Eesti Õigeusu Kiriku" piiskop Kornelius on seda otsust teravalt kritiseerinud; tema poolel on suurem osa eestis elavatest õigeusulistest, kellest enamik on küll vene rahvusest. Piiskop selgitas, et Moskva patriarhi alluvusest Konstantinoopoli patriarhi alluvusse siirdumine ei saa toimuda ilma Moskva patriarhi nõustumiskirjata. Sama probleem on nii Moldova kui Ukraina kirikutel, keda Moskva ei soostu oma jurisdiktsiooni alt vabastama. Konflikti liikumapaneva motiiv

KONFLIKT, MIS TUMESTAS rooma-katoliku kiriku ja juutide suhteid, sai lõpliku lahenduse. Alates 1984. aastast hargnema hakanud lahkkelid Auschwitz - Oswiecimi koonduslaagri territooriumile rajatud karmellidikloostri pärast sundisid katoliku kirikut ehitama nunnade jaoks uued ruumid väljaspoole koonduslaagrit. Vatikan ja kohalik piiskop Tadeusz RAKOCZY sattusid tugevaima etteheidete risttule alla sel kevadel. Juutluse eestvõitlejad süüdistasid katoliku kirikut ehitustööde tahtlikus venitamises. Tänapäevaks on karmellidid koonduslaagri territooriumilt lahkunud.

NAISTE EMANTSIPEERUMISE TÕTTU muutub Saksamaa preestritel majapidajanna leidmine üha raskemaks - saksa naised otsivad tasuvamat tööd. Näiteks Kölni piiskopkonnas on majapidaja keskmine kuutasu 1600 saksa marka, millest piiskopkond tasub kolmandiku - ülejäänud tuleb mugavust ja maitsvat sööki armastaval sutaanikandjal omast taskust maksta.

Sama probleem on tuntud ka mujal maailmas. Itaalia katoliiklik väljaanne "La Settimana" tegi seetõttu piiskoppidele ettepaneku, et preestriseminarides lisataks teoloogia- ja filosoofia-alastele õpingutele ka kursused toiduvalmistamise ja koristamise oskustest. Nii võiksid tulevased preestrid valmistuda elama ilma selleta, et nende eest kõik majapidamistööd ära tehakse. Pärts põnev võiks olla näiteks jälgida seminari lõpupeksamit koristamises! Nali naljaks, aga probleem on täiesti tõsine ja ettepanek mõistlik. Toidutegemisest ja koristamisest-pesupesemisest võiks kindlasti nii mõndagi õpetada - ega siis ilmaasjata eksisteeri isegi kodumajapidamise kõrgkoolid, ja seda tütarlastele, kellel need oskused peaksid nagunii selged olema.

vina kumab selgelt läbi küsimus, kellele antakse omandi tagastamise käigus eestiaegsele õigeusu kirikule kuulunud küllalt märkimisväärsed materiaalsed varad.

Usuasjade Talituse juhataja Tiit SEPP ütles, et Eesti Vabariigi käsutuses pole seni ühtki dokumenti, mis käsitleks EAÕKI siirdumist *de jure* Moskva patriarhi alluvusse, ega Konstantinoopoli patriarhi seisukohata, mis seda üleminekut vaidlustaks või kinnitaks; üleminek teostati *de facto* nõukogude vägede sissemarsiga juunis 1940. Vähe sellest: Moskvale alluva EOK põhikirja pole seni mitte keegi näinud, mistõttu organisatsioon on siiani registreerimata.

KASMÕNED EESTI katoliiklased ei kaldu veidi liialdustesse oma sooviga, et meie kirik oleks üks õige eesti kirik teiste hulgas, selle üle pakub mõtlemisainet järgnev lugu. Eesti Vabariigi Siseministeriumi juures asuvale Usuasjade Talitusele on laekunud taotlus regist-

KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID

□ Üleskutse eesti lapsevanematele: andke oma lapsele juba varakult katoliiklik haridus, sest muidu ei saa temast kunagi Eesti Vabariigi presidenti. Foto: Arturo Mari.

reerida "Pühima Neitsi Maria Immakulaatse Südamekogudus Tallinnas". Koguduse põhikirjast selgub, et selle õpetus ei tunnista Vatikani II kirikukogu ja toetub kõiges Trienti kirikukogu otsustele. Organisatsiooni põhikirja, liikmete nimekirja ning "kaananikeelse" nimetuse alusel võib järeldada, et tegemist on Einar Laigna ja tema jüngrite uusima ettevõtmisega.

Püha Aujärje nuntsius Justo Mullor García avaldas protesti "immakulaatsete" registreerimise vastu niisugusel kujul, mis võimaldab PNMISKT segiajamist rooma-katoliku koguduste ja organisatsioonidega. Vaevalt et sellest olukorrast just suur kirikulõhe areneb, kuid väike koguduseforell võib kõne alla tulla küll.

Eesti Kirikute Nõukogu 26. novembril toimunud istungist võttis osa ka Püha Aujärje saadik Baltikumis, Eesti apostellik administraator Justo Mullor García. Ta tänas kõiki, kes andsid oma panuse paavst Johannes Paulus II Eesti-visitidi heaks kordaminekuks,

ning avaldas tunnustust Eesti oikumeenilisele olukorrale tervikuna.

Msgr. García ei välistanud võimalust, et rooma-katoliku kirik võib tulevikus loobuda oma senisest vaatejastaatusest EKN-s ja astuda selle organisatsiooni täisliikmeks. Kirikute Maailmanõukogusse rooma-katoliku kirik ei kuulu, kuid mitte sellepärast, et ta ei tunnistaks teiste kirikute olemasolu, vaid põhjusel, et teistega võrreldes on katoliku kirik ebaproportsionaalselt suur, ning see võiks põhjustada demokraatlikus struktuuris mõningaid arusaamatusi.

VATIKANI RAADIO eestikeelsed saated

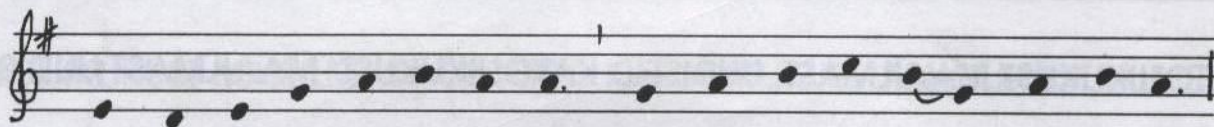
soomekeelsete saadete lõpus:

pühapäeviti kell 22.00

6185 kHz, 7365 kHz ja 1611 kHz (41, 49 ja 186 m)

esmaspäeviti kell 7.50 (kordus)

samadel lainepikkustel ja 9755 kHz

Vox cla - ra ec - ce in - to - nat, ob - scu - ra quae - que in - cre - pat:
Üht õr - na vaik - set he - li - nat sa o - ma hin - ges kuu - la - ta,

pro - cul ful - gen - tur som - ni - a; ab aeth - re Chris - tus pro - mi - cat.
et võik - sid u - nest är - ga - ta ja Kris - tu - se - ga koh - tu - da.

Vox clara ecce intonat,
obscura quaeque increpat:
procul fulgentur somnia;
ab aethre Christus promicat.

Üht õrna vaikset helinat
sa oma hinges kuulata,
et võiksid unest ärgata
ja Kristusega kohtuda.

Mens iam resurgat torpida
quae sorde exstat saucia,
sidus refulget iam novum,
ut tollat omne noxium.

Kui süda, patust piinatud,
on kahetsusest tardunud -
lööb äkki valgus särama
ja päästab valla pisarad.

E sursum Agnus mittitur
laxare gratis debitum;
omnes pro indulgentia
vocem demus cum lacrimis.

On Jumalast see ohvitall,
kes tulnud võlga tasuma;
kuid patutunnet ära sa
nii kergemeelselt unusta.

Secundo ut cum fulserit
mundumque horror cincerit
non pro reatu puniat,
sed nos pius tunc protegat.

Suur kohtupäev on peagi käes,
taas tuleb Kristus hirmuväes -
vaid ausal rajal kõndija
võib halastust siis pälvida.

Summo Parenti gloria
Natoque sit victoria,
et Flamini laus debita
per saeculorum saecula.

Au kõrgeimale Isale
võit Pojale ja Vaimule;
on taevavärv valla veel,
kui sind ei jäta siiras meel.

Amen.

Aamen.

Advendiaja tunnipalvetest

Tõlkis Isa Rein Öunapuu